estudis opl 12

Observatori de Polítiques Locals

Pla estrategic de foment de les Agendes 21 a Mallorca (2011-2014)

Consell de Mallorca

Departament de Cooperació Local i Interior

OPL
Observatori de Polítiques Locals

estudis opl 12

Observatori de Polítiques Locals

Títol:
Pla estrategic de foment de les Agendes 21 a Mallorca (2011-2014)

Autors:
Pedro Chaves
Neus Truyol

Direcció i coordinació:
Eugeni Sanchis
AODL departament de Cooperació Local i Interior

Editat per:
Consell de Mallorca
Departament de Cooperació Local i Interior
Observatori de Polítiques Locals

Disseny gràfic, infografia i maquetació: **desarrollodc.com**
Impressió: Gràfiques Mallorca - Inca - Tel. 971 50 14 02
Data de publicació: maig de 2011

S'autoritza la reproducció d'aquesta publicació sempre que n'aparegui la procedència.
Les publicacions de l'OPL s'imprimeixen en paper ecològic.

Pla estratègic de foment de les Agendes 21 a Mallorca (2011-2014)

Presentació

Durant els darrers anys, el treball en matèria d'Agenda 21 a la nostra illa ha experimentat un canvi qualitatiu important. I això ha estat així, essencialment, per la voluntat ferma i clara de persones i de col·lectius que volien generar polítiques més sostenibles i participatives en el si dels nostres municipis. Tant entitats socials, com responsables tècnics i polítics hem treballat conjuntament, i en la mateixa línia, per donar més força i valor a l'Agenda 21.

Així doncs, volem agrair la feina feta per totes aquestes persones i col·lectius que s'han implicat d'una manera sincera i cooperativa amb l'objectiu comú i transversal: fer de Mallorca una illa més sostenible i participativa. Especialment, volem agrair la constància i la tenacitat dels membres del Comitè Especialitzat Insular d'Agenda Local 21, a les entitats que han fet possible el Fòrum d'Entitats Socials de Mallorca d'Agenda 21, als tècnics del Servei d'Assessorament d'Agenda 21 i als tècnics municipals, que creuen en l'Agenda 21 i la fan possible als nostres municipis. Aquests darrers anys han fet un tasca col·lectiva ben important, tant en matèria metodològica i assessorament als ajuntaments, com a l'hora de motivar la ciutadania perquè s'hi implicassin i hi participassin.

Durant aquests anys, des del departament hem fet diverses accions per millorar i enriquir els processos d'Agenda 21. Entre d'altres, s'ha treballat durant el darrer any en l'elaboració participada d'aquest Pla estratègic de foment de l'Agenda 21, seguint la metodologia i l'esperit de les mateixes agendes 21. Aquest és un full de ruta per donar consistència i coherència a les polítiques i accions del Consell de Mallorca en matèria d'Agenda 21 per als propers anys. La feina iniciada ha de continuar, i hem considerat que un Pla estratègic és una bona eina per consensuar, sistematitzar i planificar els eixos, objectius i accions per incrementar la presència i la consistència de la participació i la sostenibilitat en el present i el futur de Mallorca.

Aquest Pla exposa que és important que les Agendes 21 formin part de les prioritats polítiques i institucionals, per aprofundir en la democràcia i en el desenvolupament local sostenible. Per assolir-ho, es proposen tota una sèrie de línies de treball que passen per incrementar l'assessorament municipal, millorar la coordinació interinsistucional, consolidar l'Agenda 21 local i escolar o iniciar una Agenda insular.

Esperam que aquest Pla sigui una eina útil per seguir fent camí plegats.

Miquel Rosselló
Conseller de Cooperació Local i Interior
Consell de Mallorca

Índex

1. Introducció 7

2. Son encara importants les agendes 21? 9

3. Balanç de les agendes 21 11

3.1. Balanç de la situació des del Llibre Blanc (abril 2009) 11

3.2. Un espai d'oportunitats 12

3.3. Balanç de les línies de treball del Consell de Mallorca en matèria d'Agenda 21 13

3.4. La situació actual de les agendes 21 a Mallorca 17

3.5. El que ha millorat 22

3.6. El que diu la ciutadania que s'ha de millorar, canviar, repensar 24

3.7. L'agenda 21 local i el dret a participar 25

4. La importància del Pla estratègic 31

4.1. Objectius generals del Pla estratègic de foment de les agendes 21 32

5. Un Pla estratègic multinivell i integral 33

5.1. Espai institucional 33

5.2. Espai municipal 35

5.3. Espai educatiu 38

5.4. Espai societat civil i ciutadania 40

5.5. Espai sensibilització i formació 42

5.6. Espai exterior 44

6. Sistema de seguiment i avaluació 47

1. Introducció

Aquest Pla estratègic culmina una llarga etapa d'un procés participatiu relatiu a l'Agenda 21. Han estat tres anys d'activitats, trobades, tallers, reunions múltiples i bilaterals, de seminaris, jornades, reunions obertes a pobles, etc.

Una activitat intensa que ens ha portat a fer una passa més en la forma de concebre les polítiques públiques relacionades amb l'Agenda 21 de l'illa.

La clau, justament, rau en aquest element: passar de pensar i desenvolupar les agendes 21 segons criteris parcials i fragmentats, a pensar-les com una política pública amb totes les implicacions i complexitats que suposin. És a dir, pensar en planificar l'Administració per aconseguir fites i objectius. I pensada i dissenyada amb el vector de la participació com a element nuclear i més important.

Aquest Pla estratègic neix de tres conviccions importants: la primera, fa referència a l'increment espectacular de la sensibilitat medioambiental en el conjunt de la societat mallorquina. Sens dubte, els darrers deu anys, especialment, han significat un increment de la nostra consciència respecte a l'impacte de les activitats humanes en l'ecosistema. A partir de l'escalfament global, de l'activitat de la comunitat científica, d'algunes institucions, d'organitzacions socials, dels ecologistes i els partits polítics, s'ha pres consciència que aquest és el nostre únic planeta i que la nostra supervivència depèn, en gran mesura, de la nostra capacitat per generar pràctiques humanes sostenibles.

La segona convicció, fa referència a un fet real: l'asimetria entre aquest nivell de sensibilitat i la realitat d'una intervenció humana en el planeta a punt de superar indicadors d'una situació irreversible que poden implicar el deteriorament del nostre benestar. Després d'algunes discussions, avui no hi ha cap dubte científic sobre la responsabilitat humana de la situació medioambiental del planeta, inclòs el canvi climàtic.

La tercera convicció, ens remet a les oportunitats, és a dir, a les possibilitats que l'acció concertada –i orientada mitjançant el consens de societat civil i autoritats– pot aconseguir. En aquest punt les agendes 21 tenen una important condició d'acord: el fet de formar part de projectes i diagnòstics compartits majoritàriament en l'espai internacional, de ser conclusió d'acords internacionals amb rang de llei i de formar part, ja, d'un patrimoni comú: el diagnòstic de la nostra situació i les possibles alternatives.

Pel que fa específicament a Mallorca, aquest consens és tan evident com positiu. Tant les iniciatives desplegades al voltant de l'Agenda 21 com el compliment dels protocols que hi van associats, mostren el nivell de transversalitat cultural i política que sustenta aquest consens que necessitam.

El Pla estratègic neix, doncs, amb una pretensió ambiciosa: servir de catalitzador d'una deliberació pública sobre com contribuir, des de l'àmbit local, a millorar sensiblement el nostre territori i la intervenció humana. És important considerar aquest fet: el punt de partida és la contribució que es pot fer des de l'àmbit local, des del lloc més proper a les necessitats de la gent, per un desenvolupament sostenible.

Aquest Pla pretén orientar les pràctiques relacionades amb l'Agenda 21 per als propers 4 anys, establir prioritats, objectius i assenyalar

un full de ruta. En definitiva, donar coherència a les activitats que ja desenvolupen el Consell de Mallorca i molts municipis. El Pla vol contribuir a consolidar i fomentar pràctiques de participació per al desenvolupament sostenible de la nostra illa, i també consolidar institucions i pràctiques institucionals que han estat rellevants en el procés que ens ha portat fins aquí.

Som conscients que aquest Pla és una proposta de treball que, necessàriament, ha de ser articulada amb, altres administracions: Govern balear i entitats locals. El Consell, com a tal, no té competències per desenvolupar, per si mateix, totes les iniciatives de què consta aquest Pla. No pretenem, és obvi, ni substituir competències ni recollir-ne d'altres diferents a les que ja tenim. No obstant això, creim que és indispensable aquest nivell d'articulació –insular– per aconseguir, almenys quatre coses més l'àmbit d'acció de l'A21L:

1. Millorar les possibilitats d'una intervenció coherent en matèria d'Agenda 21 a nivell insular.

2. Millorar l'eficiència en l'ús de recursos públics destinats a aquesta matèria.

3. Crear condicions per garantir la transversalitat de les accions vinculades a l'Agenda 21, de manera que evitem que altres polítiques públiques entrin en col·lisió o en contradicció flagrant.

4. Millorar la visibilitat de les agendes 21 i que el públic sàpiga què son i quines possibilitats ofereixen.

Creim que aquesta col·laboració pot facilitar dues coses molt importants per a l'èxit de les agendes 21 i del que aquestes signifiquen:

- D'una part, l'extensió de consensos polítics que garanteixin l'impuls a les polítiques públiques derivades de les agendes 21.

- I, d'altra banda, la seva transversalitat, de manera que no es limiti l'impacte d'altres polítiques amb més capacitat d'incidència sobre el territori i que, sovint, es confronten amb el mantingut en les agendes 21.

Al cap i a la fi, l'objectiu és millorar la coherència en les polítiques vinculades amb la sostenibilitat social, econòmica i ambiental de les administracions i, com a resultat d'això, millorar les condicions de vida de la ciutadania a Mallorca.

II. Són encara importants les agendes 21?

Potser, abans de seguir, convengui reflexionar un moment sobre què signifiquen les agendes 21. Sobre si poden, encara, jugar un paper rellevant en relació amb els grans temes relatius a la sostenibilitat i el desenvolupament. Nosaltres creim que sí, les agendes 21 poden continuar sent un referent en relació a com concebre, dissenyar i imaginar noves polítiques públiques que reconeguin, en la defensa de la sostenibilitat i en la participació ciutadana, els eixos de la seva activitat.

L'Agenda 21 és, essencialment, un instrument de planificació i intervenció en matèria ambiental, social i econòmica. Un instrument per planificar el desenvolupament local sostenible de forma participada. És, també, una eina de sensibilització a través de la participació.

Les seves dues principals virtuts consisteixen, d'una banda, en posar en marxa, en el nivell institucional més proper a la ciutadania –els ajuntaments–, pràctiques i intervencions que permeten relacionar d'una manera inèdita la situació social, econòmica i ambiental del nostre municipi amb la nostra quotidianitat.

I, en segon lloc, en afavorir una transversalitat en les polítiques públiques orientada a assegurar la coherència global de l'actuació municipal.

Pensem en una aplicació de l'Agenda 21 que afavoreixi aquesta interrelació entre capacitat de decisió en l'àmbit local, coherència del conjunt de polítiques públiques i consciència de l'articulació dels factors socials, econòmics i medioambientals per a qualitat de vida una millor.

Les agendes 21 (A21) compten amb les potencialitats següents:[1]

- Poden ser un bon instrument filosòfic (lluita contra la desigualtat social, per exemple) i metodològic (participació ciutadana) per gestionar la sostenibilitat en els pobles i ciutats de la nostra illa.

- S'han convertit en un laboratori d'idees, conceptes i noves pràctiques d'enorme interès en la lògica d'una governança democràtica i del treball en xarxa. Milloren, d'aquesta manera, tant l'eficàcia com la legitimitat de les polítiques posades en marxa.

- Representen un cas paradigmàtic de planificació participativa en l'àmbit local i poden ser concebudes com a eines de gestió amb un major component estratègic, en reforçar la transversalitat de les polítiques i la integració de la societat mallorquina en els processos de planificació sostenible a llarg termini. Des d'aquest punt de vista, afavoreixen les lògiques d'empoderament i reforcen les capacitats de la societat civil i les xarxes participatives.

- Creen, afavoreixen, faciliten i promouen processos de coordinació i comunicació multinivell percebuts com una oportunitat en l'àmbit polític, tècnic i ciutadà, en aportar una millora en l'eficàcia de la gestió.

Valorem, per tot això, el potencial de comunicació, de capacitat d'acord, de compromís, que l'Agenda 21 ofereix en un moment com

1. Font: *Guia per al disseny i la dinamització de processos participatius en les Agendes 21 locals de Cantabria.*

aquest, en què necessitam tornar a avaluar les nostres prioritats en matèria econòmica i el nostre model productiu i de desenvolupament.

Especialment, pel que fa a la transversalitat de les polítiques i les intervencions institucionals, creim que l'A21 té un important potencial de millora de les polítiques públiques.

Som conscients que el tema de la transversalitat s'ha convertit en l'autèntic desafiament del conjunt de les polítiques públiques. En el cas de l'Agenda 21 local, aquest aspecte agafa una importància transcendental. Però, no n'hi ha prou en esmentar-ho. Pensem que canviar les pràctiques, les rutines i els interessos que van en prejudici de la transversalitat demana temps, paciència i un punt de suport sòlid que ho faci possible. Nosaltres creim que aquest instrument ha de ser l'impuls de pràctiques participatives per enfortir la societat civil i que fomenti una cultura relacional i de corresponsabilitat en els municipis i els afers públics.

En general, l'A21 permet afavorir polítiques públiques de qualitat, és a dir, polítiques que reuneixin els requisits de participació, transparència, adequació a les necessitats, etc. Encara que veim l'A21 amb modèstia, no amagam la complexitat i riquesa que l'A21 afavoreix com a eina per avançar cap a la democràcia participativa.

Assenyalam com a aspectes significatius d'aquesta capacitat de transformació de les agendes 21:

- El potencial de transformació cultural: ens referim a valors, al potencial per construir –des de la proximitat– una nova relació amb l'entorn i fer-ho a través de la implicació i el compromís. Des de les administracions, aquesta capacitat de transformació pot interpretar-se com a millora de la percepció de l'activitat pública de les administracions.
- El potencial d'innovació institucional i social: la capacitat d'articular a partir de l'Agenda 21 fórmules noves d'interrelació amb la ciutadania i d'empoderament de les comunitats i les persones. Convertir l'Agenda 21 en una política pública amb incidència en la vida real, amb capacitat per transformar altres polítiques públiques. Aquesta és una de les possibilitats més poderoses de l'Agenda 21. Des de les administracions aquest recurs pot implicar una clara millora de la legitimitat de les polítiques desenvolupades. Pot implicar, també, una disminució de la desafecció cap a l'activitat institucional. Una bona pràctica participativa pot millorar sensiblement l'espai públic i la seva capacitat de gestionar el debat col·lectiu en les comunitats, afavorint un increment de les pràctiques democràtiques.
- El potencial d'interrelació: la capacitat d'impulsar una perspectiva de "comunitat" i pertinença de les persones si es desenvolupen adequadament les pràctiques participatives. Així es perceben amb claredat les conseqüències positives de la implicació personal en l'àmbit públic.

No obstant això, de les capacitats i oportunitats que hem comentat, el cert és que l'Agenda 21 és un espai al qual no poden ser-li atribuïdes potencialitats màgiques en la capacitat per transformar la vida de les comunitats. La realitat mateixa de les agendes 21 mostra, de manera fefaent, tant les seves potencialitats com les seves debilitats. Aquest Pla estratègic es construeix sobre les potencialitats i les experiències que han demostrat aquesta capacitat positiva de canvi. Som conscients, també, de les limitacions i que l'articulació de prioritats en les polítiques de l'Administració i dels municipis obeeix a múltiples factors.

III. Balanç de les agendes 21

3.1. Balanç de la situació des del Llibre Blanc[2] (abril 2009):

Quan publicàrem el Llibre Blanc, incorporàrem un balanç respecte a les Agendes 21 Locals (A21L) que es caracteritzava per:

En primer lloc, l'origen de l'interès per l'A21L estava clarament jerarquitzat. Han estat les institucions les que han impulsat aquest procés i, en general, aquest inici no s'ha correspost amb cap tipus d'articulació real amb el teixit de la societat civil. D'aquesta manera els problemes remeten a:

a. L'absència de coneixement / interès de la societat en general pel que fa a l'A21L del seu municipi.

b. Un compromís de les autoritats locals normalment orientat a "utilitzar" aquesta eina per recollir fons / recursos per a assumptes que no tenen necessàriament res a veure amb els objectius de l'A21L.

c. Un interès escàs del teixit associatiu local o insular per vincular-se a activitats i iniciatives relacionades amb aquest tema.

En segon lloc, la iniciativa política, és a dir, les persones i institucions que es posen al capdavant d'aquest procés són clarament insuficients. De vegades, la iniciativa és merament formal, és a dir, la implicació del municipi en l'Agenda 21 es fa complint els rituals formals, però amb escàs convenciment sobre què significa i quina importància té. En altres casos, la iniciativa és clara i també el compromís, tot i que, en aquests casos, apareixen dos tipus de problemes:

a. La implicació és fragmentada i no afecta la corporació local en conjunt o de manera majoritària.

b. L'impuls de la iniciativa és perifèric a la direcció política i els esforços es corresponen poc amb els resultats. És a dir, sovint els qui prenen la iniciativa de posar en marxa processos d'aquestes característiques no són necessàriament els responsables polítics amb capacitat real de decisió. D'aquesta manera, es malmeten expectatives perquè sovint el grau d'eficàcia real de les decisions que es prenen no passen de ser una simple declaració.

En tercer lloc, allà on podem constatar grans èxits en relació amb la posada en marxa de l'A21L, els problemes remetien a la coherència de l'acció municipal en relació amb el Pla d'Acció de les A21L. Lluny de les idees de transversalitat i globalitat que l'A21L cerca, els plans (quan n'hi ha) reflecteixen problemes clars d'integració en el gruix de la política municipal. De manera que apareixen clarament problemes de coherència entre el que el Pla de l'A21L diu que s'ha d'aconseguir en matèria social, econòmica i medioambiental i, per exemple, les polítiques urbanístiques i / o d'ordenació del territori.

En quart lloc, la participació i el compromís de la societat en general era clarament insuficient, tant pel que fa al teixit associatiu com a la ciutadania en general. Es detectaren diverses causes:

2. Vegeu <http://www.conselldemallorca.net/?&id_parent=429&id_section=1759&id_son=4449&id_lang=2>

a. Per l'escassa informació que el conjunt de la població té sobre les iniciatives del seu ajuntament vinculades a l'A21L.

b. Perquè els mecanismes de participació pensats per assegurar el compromís en aquesta matèria no funcionen en la majoria dels municipis de l'illa.

c. Es detecta un fenomen de discontinuïtat en la participació. De manera que constatam enormes dificultats per assegurar que es transmet l'experiència acumulada i que els vincles amb institucions o les relacions interassociatives serveixin per millorar el treball.

Finalment, l'informe reconeixia com a problema la capacitació insuficient per poder usar millor aquest instrument a favor de la qualitat de vida de les persones. No és suficient la capacitació dels dirigents polítics i no ho és, en ocasions, la del personal tècnic que s'encarrega d'aquestes tasques.

3.2. Un espai d'oportunitats

El diagnòstic pot fer suposar que les dificultats són tantes i de tal magnitud que obstinar-se en la tasca que l'A21L implica, és assumir una responsabilitat amb escasses possibilitats d'èxit. Però no és així, tot i les mancances, les dades també ens indiquen que l'A21L forma part ja de la realitat dels municipis de Mallorca i de la seva agenda política. Actualment, tots els municipis mallorquins tenen una Agenda 21 Local en marxa, en un o altre estat i grau de desenvolupament. És cert que de manera insuficient i, en ocasions, contradictòria. Però, donada la centralitat dels temes relatius a la sostenibilitat, ens trobam davant d'un tema de creixent importància i significació.

Per això, llegim les insuficiències en clau d'oportunitats. Observam aquest marc d'oportunitats, en primer lloc, respecte a l'impuls polític. Creim possible articular una coalició d'actors institucionals, socials, econòmics i polítics implicats i amb voluntat de donar un salt qualitatiu a les nostres A21 que doti aquesta iniciativa de legitimitat, credibilitat i dinamisme.

En segon lloc, pensam en les oportunitats que ofereix la formació en tots els terrenys: per a la qualificació tècnica, política i ciutadana, per a la promoció d'iniciatives específiques, per a l'adquisició de recursos en matèria de participació vinculats a l'A21L. En resum, es poden desplegar iniciatives concretes per millorar el grau de coneixement de les institucions locals respecte a les qüestions legislatives relacionades amb l'A21L, respecte a la transversalitat de les iniciatives i la coherència necessària de l'acció institucional en matèria de sostenibilitat, etc.

En tercer lloc, observam l'espai per impulsar accions específiques (informació, divulgació) per sensibilitzar el conjunt de la societat. Hi ha molt per fer en matèria d'informació directa al conjunt de la ciutadania i esperam un increment de la participació, una millor consecució de l'Agenda 21, i un major compromís dels gestors municipals.

En quart lloc, queda molt per fer en matèria de participació ciutadana vinculada a l'A21L. Es tracta d'un capítol fonamental per dotar-la de legitimitat i vincular-la a la ciutadania. En aquest punt podem desenvolupar iniciatives que expliquin què significa participar-hi, quina importància i quines conseqüències té, etc., i posar a disposició dels ajuntaments recursos formatius i de suport per incrementar l'èxit en aquestes iniciatives.

Finalment, creim que poden maximitzar els recursos que hi ha per assegurar que, en relació amb l'A21L, els ajuntaments poden disposar d'un servei d'assessorament específic que garanteixi que la millora de la iniciativa política i de la participació ciutadana disposen del suport tècnic i assessorament adequat.

Convé constatar aquí que el treball d'alguns municipis mallorquins són una referència per a aquest Pla estratègic i per a la resta de municipis de l'illa, com per exemple, Alcúdia, Andratx, Capdepera, Esporles, Estellencs, Manacor, Puigpunyent, Santa Eugènia o Son Servera.[3] Sens dubte, no partim de zero i el fet d'explotar les potencialitats que veim té en compte aquest fet: els municipis que ja ho fan bé i que permeten pensar amb optimisme tot el procés.

En aquest any d'aplicació, de difusió i posada en marxa de les propostes que el Llibre Blanc apuntava, ha millorat la situació en alguns aspectes que creim importants per al futur immediat. Pensar que aquests aspectes poden consolidar-se i que podem aconseguir millores essencials en altres, és un dels objectius fonamentals d'aquest Pla.

3.3. Balanç de les línies de treball del Consell de Mallorca en matèria d'Agenda 21

En el Llibre Blanc, trobam una proposta de Pla d'Acció per desenvolupar des del Departament de Cooperació Local i Interior, amb les línies de treball següents:

1. Assessorament tècnic i metodològic municipal.
2. Secretaria tècnica del Comitè Especialitzat Insular d'A21L (CEIAL21).
3. Difusió i sensibilització.
4. Formació.
5. Foment de la participació.

A continuació, es presenten breument els resultats obtinguts en aquestes línies a partir de la publicació del Llibre Blanc, fins a la redacció del Pla estratègic.

1. Assessorament tècnic i metodològic municipal

El servei d'assessorament es concreta en:

a) Prestar assessorament tècnic i metodològic als ajuntaments i altres entitats en matèria d'A21L, tant en la vessant de sostenibilitat, com de participació.

Amb aquesta idea, s'han fet un conjunt d'assistències tècniques de forma presencial en els municipis que ho han demanat.

Entrarien en aquesta línia les accions encaminades a resoldre dubtes, donar un impuls institucional, difondre bones pràctiques i, especialment, l'assistència a la redacció de la documentació i qüestions metodològiques que afecten les diferents fases del procés: prediagnosi, diagnosi, pla d'acció, pla de participació, pla de seguiment, pla d'acció anual, informe anual de seguiment i altres documents, d'acord amb la metodologia aprovada pel Comitè Especialitzat Insular d'A21L.

En total, han estat 22 els municipis que han rebut l'assessorament directe del personal tècnic del Departament de Cooperació Local i Interior: Artà, Búger, Bunyola, Consell, Escorca, Felanitx, Lloret, Lloseta, Llubí, Llucmajor, Mancor de la Vall, Marratxí, Muro, Petra, Porreres, Sant Joan, Santa Maria, Santa Margalida, Selva, Sineu, Son Servera i Sóller.

També s'han fet nombroses assistències telefòniques i per correu electrònic quan ho ha demanat el municipi o com a conseqüència dels requeriments de les demandes de documentació fetes a través de la secretaria del Comitè Especialitzat Insular d'A21L (CEIAL21).

3. Aquests són els municipis que reberen el reconeixement públic a la feina feta en matèria d'Agenda 21 Local a la II Festa de la Sostenibilitat i les Agendes 21 de Mallorca (16 d'octubre del 2010 a Palma). Així mateix, en l'edició anterior d'aquesta festa, el 2009, els municipis que reberen el mateix reconeixement foren: Algaida, Andratx, Campos, Capdepera, Esporles, Estellencs, Inca, Manacor, Puigpunyent, Sa Pobla, Sant Llorenç, Santa Eugènia, Ses Salines, Sóller, Valldemossa i Vilafranca.

Tot això ha ajudat a crear i reforçar aquest canal de comunicació, que facilita l'intercanvi d'informació i d'assessorament entre les persones responsables de la política, els personal tècnic municipal i persones consultores, d'una banda, i l'equip tècnic del Departament de Cooperació Local i Interior, de l'altra.

b) Donar suport als processos participatius a nivell municipal.

Aquesta actuació, que tenia com a objectiu principal reforçar la presència institucional del Departament de Cooperació Local i Interior en els diferents processos participatius (fòrums ciutadans, sessions de grup de treball o comissions temàtiques...) per diferents raons no s'ha pogut dur a la pràctica fins al juliol del 2010. A partir d'aquesta data, els membres de l'equip tècnic de l'A21L són les persones encarregades d'assistir als diferents fòrums en representació del Departament. En total, han estat 4 els fòrums ciutadans que han comptat amb la presència d'un o una representant del Consell de Mallorca: Alcúdia, Llucmajor, Puigpunyent i Santa Eugènia.

D'aquesta manera es persegueix un doble objectiu: reforçar i apropar la presència del Consell de Mallorca als ciutadans; i conèixer iniciatives, projectes o actuacions que es poden exportar a altres municipis, mitjançant l'elaboració d'una guia de bones pràctiques.

2. Secretaria tècnica del Comitè Especialitzat Insular d'A21L (CEIAL21)

Les tasques principals han estat les diferents convocatòries, enviar la informació als membres, fer les reunions, prendre acords, aprovar les actes, les resolucions necessàries per al correcte desenvolupament de les A21L de Mallorca, segons el Decret 123/2002, de 4 d'octubre, sobre la implantació de l'A21L als municipis de les Illes Balears.

També s'ha participat en l'elaboració de procediments i normatives com són:

- Col·laboració en la redacció del Nou Sistema d'Indicadors Clau de Sostenibilitat de les Illes Balears (ICIB), per a les agendes locals 21 de les Illes Balears.

- Participació per elaborar el nou decret sobre la regulació de la Xarxa Balear de Sostenibilitat i la implantació de l'Agenda Local 21 als municipis de les Illes Balears, que substituirà l'actual decret 123/2002.

- Revisar les fonts dels Indicadors Clau de Sostenibilitat, per poder accedir a les dades necessàries i facilitar al personal tècnic municipal fer-ne el càlcul, així com revisar la metodologia d'avaluació de documents d'A21L.

En total el CEIAL21 s'ha reunit 11 vegades en aquest període de temps i, en aquestes reunions, s'han valorat els documents d'A21L següents:

- Diagnosis: 8
- Plans d'accions: 12
- Plans d'accions anuals: 4
- Informes de seguiments anuals: 21

3. Difusió i sensibilització

Tal com assenyala el Llibre Blanc, la informació dels continguts de l'A21L, dels objectius i del desenvolupament en els municipis, és un requisit indispensable per impulsar una participació conscient. Per aquest motiu, han estat moltes les accions que s'han fet per donar a conèixer i difondre els processos d'A21L municipals.

- Publicació i difusió de tríptics informatius sobre l'Agenda Local 21, l'Agenda 21 Escolar i l'Economia Social.

- Publicitat i reportatges en premsa, cadenes de televisió i de ràdio, tant foranes com insulars. A més, es va rodar un espot televisiu titulat *Agenda 21 Local per el desenvolupament sostenible. Participa en el fòrum ciutadà del teu municipi* penjat a Youtube, a la web del Consell i a les pàgines web dels ajuntaments que tenen una secció d'A21L.

- Gestió de la Unitat Mòbil de l'A21L (UMAL21). La UMAL21 vol ser un equipament obert al públic, que doni cabuda a diferents tipus d'accions participatives per avançar cap a uns municipis i una Mallorca més sostenibles, mitjançant la difusió dels processos de l'AL21 dels diferents municipis de Mallorca.

  Amb aquest objectiu, la UMAL21 és a disposició dels ajuntaments per donar suport i dur a terme activitats relatives a l'AL21 i a la participació, com poden ser les campanyes informatives, de sensibilització o de consultes i recollida d'informació municipal en relació a problemes de sostenibilitat ambiental i socioeconòmica.

  En aquest període, la UMAL21 ha fet un total de 42 sortides a 21 municipis de Mallorca.

  La UMAL21 també està a disposició de les entitats socials, associacions i centres educatius que ho demanin per dur a terme iniciatives i activitats relacionades amb la participació en les A21L i A21E, així com en els diferents processos participatius. Algunes de les entitats socials que ho han demanat han estat: Fundació Deixalles, Federació d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes de Mallorca, IES Damià Huguet (Campos), UIB, etc.

- Festa de la Sostenibilitat i les Agendes 21 de Mallorca. Aquesta festa està pensada com una oportunitat per visibilitzar la feina feta en relació amb l'A21L i l'A21E, però també per visibilitzar el compromís amb la sostenibilitat.

  Ja se n'han fet dues edicions, l'octubre del 2009 i del 2010, de manera que podem parlar ja d'una festa arrelada, amb un elevat grau de participació dels ajuntaments, centres escolars i entitats socials i una bona resposta del públic en general.

  Entre les activitats que s'hi fan, destaca el lliurament de reconeixements als ajuntaments i centres escolars que han destacat pel bon funcionament i bones pràctiques dels seus processos de l'A21L i l'A21E respectivament.

  Totes aquestes accions han comptat amb el suport i la difusió a la pàgina web del Departament de Cooperació Local i Interior, del Consell de Mallorca.

4. Formació

En aquest temps, s'han fet diferents accions formatives del Departament de Cooperació Local i Interior adreçades a personal tècnic, de la política, membres d'entitats socials i alumnat universitari, per capacitar en desenvolupament sostenible i A21L.

Aquests cursos i/o jornades, les podem agrupar de la manera següent:

- Jornades formatives sobre A21L en l'àmbit municipal:

  a. «Metodologia d'Agenda Local 21», maig del 2009.

  b. «Lideratge i planificació estratègica als ajuntaments, bones pràctiques en l'àmbit de les A21L a l'entorn local de Mallorca», octubre del 2009.

  c. «El paper de les administracions locals en el desenvolupament local, reptes i experiències», novembre del 2010.

- Jornades formatives sobre AL21 en l'àmbit universitari:

  a. Curs d'estiu de la UIB: «Globalització, crisi i desenvolupament local, les oportunitats de l'Agenda Local 21», juliol del 2009.

  b. Curs d'estiu de la UIB: «Interpretació sostenible de l'espai local», juliol del 2010.

  c. Curs Col·legi de Geògrafs de les Illes Balears: «L'Agenda Local 21: una eina de gestió municipal», novembre del 2010.

- Jornades formatives sobre participació ciutadana:

  a. «La participació de les entitats socials a l'A21L», novembre del 2009.

5. Foment de la participació

a) Grup ciutadà d'amics i amigues de l'Agenda 21

El Departament ha creat un grup informal de persones, procedents d'arreu de l'illa i amb una vinculació diversa amb les agendes 21: responsables polítics o tècnics, membres d'entitats socials, ciutadans i ciutadanes compromesos,... Aquest grup s'ha reunit dues vegades per reflexionar sobre els objectius i les línies estratègiques que el Consell de Mallorca ha de desenvolupar per seguir millorant les agendes 21 i els processos participatius a l'illa.

b) Fòrum d'Entitats Socials de Mallorca d'Agenda 21 Local.

El Fòrum d'Entitats Socials de Mallorca d'Agenda 21 Local és un òrgan consultiu i de participació adscrit al Departament de Cooperació Local i Interior del Consell de Mallorca. El ple del Consell de Mallorca en va aprovar el reglament el 6 de maig del 2010.

Els objectius d'aquest Fòrum són:

- Estimular la participació i la implicació de les entitats socials en els processos d'Agenda 21 de Mallorca.

- Reforçar el compromís institucional amb la participació de les entitats socials en les agendes 21.

- Impulsar les agendes 21 com instruments de participació per a la sostenibilitat i el desenvolupament local.

- Generar un debat social en relació a la participació i la sostenibilitat ambiental i socioeconòmica a Mallorca.

Aquest òrgan s'ha reunit diverses vegades per definir les seves línies de treball. Entre d'altres, el fòrum ha de ser un dels organismes responsables del seguiment i l'avaluació del desenvolupament del pla que aquí ens ocupa.

Al mes de gener del 2011, hi ha 15 entitats socials membres d'aquest fòrum, com ara, Amics de la Terra, REAS, FAMPA, CCOO, PIMEM,... entre d'altres.

c) Pla de participació per definir el Pla estratègic de foment de les agendes 21 a Mallorca.

Per definir aquest Pla, s'ha desenvolupat un pla de participació per construir un document participat, que respongui a les necessitats i expectatives dels agents implicats en les agendes 21.

Les accions que s'han desenvolupat han estat:

FASE 1. Accions de recollida d'aportacions (novembre 2009- juliol 2010)

Activitat	Objectius
Enquesta en línia a la ciutadania	Detectar el grau de coneixement de la ciutadania sobre les agendes 21.
Enquesta en línia a persones expertes	Recollir aportacions de les diferents persones expertes i persones implicades en les agendes 21 per poder fonamentar de manera participada els objectius, accions i actuacions del pla.
Taller participat amb el grup ciutadà d'amics i amigues de l'Agenda 21	Crear un debat entre les persones implicades a les agendes 21: institucions, entitats, escoles, ciutadans particulars,...
Taller participat entre els coordinadors de centres escolars del programa Agenda 21 Escolar	Exposar les línies de treball per reforçar les agendes 21 escolars i vincular-les amb les agendes 21 locals.
Taller participat amb els membres del Fòrum d'entitats socials d'Agenda 21	Debatre les línies de treball per incrementar i millorar la qualitat i quantitat de la participació de la societat civil en les agendes 21.
Presentació-debat amb membres de fòrums municipals de la zona de llevant de Mallorca (Manacor)	Exposar les primeres conclusions del treball de camp i debatre la seva idoneïtat.
FELIB	Exposar les primeres conclusions del treball de camp i debatre la seva idoneïtat.

FASE 2. Accions de retorn (octubre- desembre 2010)

Grups participants	Objectius
Grup ciutadà d'amics i amigues de l'A21	Trobades i tallers amb els diversos grups per exposar i valorar el primer esborrany del Pla estratègic de foment de les agendes 21 a Mallorca. Reforçar la legitimitat col·lectiva dels objectius i línies d'acció del propi pla.
Fòrum d'Entitats Socials de Mallorca d'Agenda 21 Local	
Comitè Especialitzat Insular d'Agenda 21 Local	
Membres de fòrums municipals	
Personal tècnic municipals d'AL21	
Grups polítics del Consell de Mallorca	

3.4. La situació actual de les agendes 21 a Mallorca

Les agendes 21 locals

L'evolució de les agendes 21 a Espanya ofereix algunes dades i conclusions significatives respecte a la seva implantació i mancances que poden ser d'interès. Segons el darrer informe de l'Observatori de la Sostenibilitat a Espanya (OSE, 2009) es constata que Espanya segueix sent el país europeu amb major grau d'implantació d'agendes 21 locals. Actualment, 3.763 municipis han iniciat el procés, això suposa un 46,42 % del total dels municipis espanyols. Aquestes dades han estat obtingudes a partir de la informació facilitada pels organismes dinamitzadors, atesa la inexistència d'un registre oficial nacional de municipis amb Agenda 21 Local.

Els problemes que aquest informe assenyala remeten a l'avaluació de l'eficàcia real de les A21L. Efectivament, encara que algunes comunitats autònomes han iniciat processos d'anàlisi de l'efectivitat de les agendes 21 implantades, se segueix sense saber l'efectivitat global que els processos d'Agenda 21 Local tenen arreu de l'Estat. No obstant això, el desenvolupament d'iniciatives d'implantació d'agendes 21 locals

és considerat com un dels elements bàsics i necessaris per implantar polítiques i mesures que fomentin el desenvolupament sostenible.

Juntament amb l'avaluació de l'eficàcia, el problema relacionat amb la capacitat d'avaluar una política pública, es refereix a la inexistència de registres oficials estatals que permetin fer avaluacions contrastades sobre la base d'indicadors homologats i compartits. D'aquesta manera, l'avaluació de l'activitat de les agendes 21 locals es preveu molt difícil a nivell estatal.

D'altra banda, la variable participació, essencial per complir les agendes 21 locals, es presenta com una dificultat en molts municipis, ja que la densitat associativa, la cultura ciutadana o les seves capacitats de gestió participativa, són limitades. L'absència d'estructures participatives o la seva precarietat és, precisament, una dificultat que s'ha de superar en la implantació de les A21L.

Finalment, l'informe assenyala dos problemes més. En primer lloc, l'abast limitat de les agendes 21 conegudes. Atès que, com s'hi assenyala «... la majoria de les agendes 21 i en especial les desenvolupades en àmbits rurals, presenten un clar biaix ambiental en tots els processos de la seva elaboració (diagnòstic, plans d'acció, plans de seguiment)». L'informe fa referència a les dificultats dels projectes per convertir-se en una política pública transversal, que alimenti altres polítiques públiques i que es prengui en consideració.

Igualment, els municipis rurals, assenyala l'informe, presenten un greu dèficit en el seguiment per algunes causes concretes: per manca de personal tècnic, per les dimensions reduïdes d'alguns ajuntaments, pels costos econòmics associats al seguiment i per la condició perifèrica de les pròpies agendes 21 respecte al conjunt de polítiques públiques. El mateix informe assenyala que davant aquestes dificultats han sorgit iniciatives com les agendes 21 mancomunades o comarcals, així com xarxes per a la sostenibilitat i altres espais de trobada que busquen minimitzar els costos de gestió i que permetin optimitzar els recursos i fer-ne un ús eficaç.

Pel que fa a les Illes Balears, aquest mateix informe estatal assenyala que «Extremadura i les Illes Balears són les CA que presenten el major percentatge de municipis que han iniciat el procés d'A21L, tot i que, mentre a Extremadura predominen les A21L desenvolupades a nivell comarcal, a les Illes Balears aquestes són de caràcter local. A més, la qualitat i rigor desenvolupat en les agendes 21 balears és major que en les d'Extremadura, on només es té coneixement de les auditories i no del grau de desenvolupament dels plans d'acció.»

A continuació, es presenten unes taules sobre el grau de compliment i execució de les agendes 21 locals de Mallorca.

Agenda 21 Local

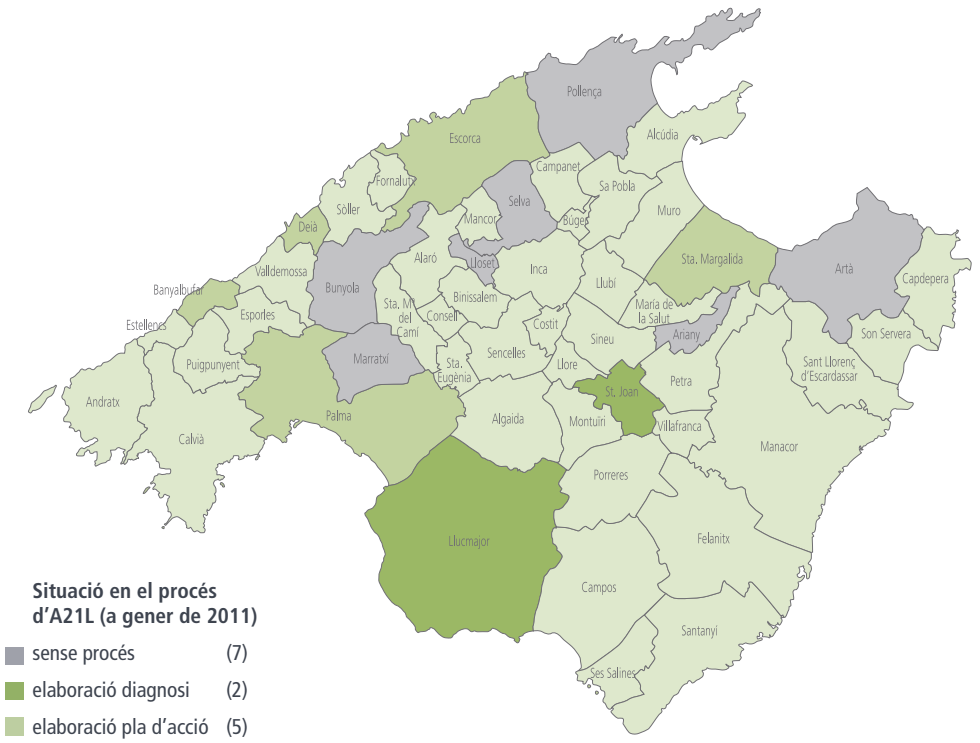

Situació en el procés d'A21L (a gener de 2011)

- sense procés (7)
- elaboració diagnosi (2)
- elaboració pla d'acció (5)
- execució pla d'acció (39)

Estat dels municipis en el procés d'Agenda 21 Local (actualitzat al gener del 2011):

Elaboració de la diagnosi	Elaboració del pla d'acció	Execució del pla d'acció	Sense procés
Llucmajor	Banyalbufar	Alaró	Ariany
Sant Joan	Deià	Alcúdia	Artà
	Escorca	Algaida	Bunyola
	Palma	Andratx	Lloseta
	Santa Margalida	Binissalem	Marratxí
	Sencelles	Búger	Pollença
		Calvià	Selva
		Campanet	
		Campos	
		Capdepera	
		Consell	
		Costitx	
		Esporles	

Continua

Estat dels municipis en el procés d'Agenda 21 Local (actualitzat al gener del 2011):

Elaboració de la diagnosi	Elaboració del pla d'acció	Execució del pla d'acció	Sense procés
		Estellencs	
		Felanitx	
		Fornalutx	
		Inca	
		Lloret	
		Llubí	
		Manacor	
		Mancor de la Vall	
		Maria de la Salut	
		Montuïri	
		Muro	
		Petra	
		Porreres	
		Puigpunyent	
		Sa Pobla	
		Sant Llorenç	
		Santa Eugènia	
		Santa Maria	
		Santanyí	
		Ses Salines	
		Sineu	
		Son Servera	
		Sóller	
		Valldemossa	
		Vilafranca	
2	**6**	**38**	**7**

El balanç en l'àmbit mallorquí, a data d'avui, en relació amb l'estat de les A21L ha donat resposta, precisament, a alguns dels problemes que s'assenyalen en l'informe de l'OSE.

En primer lloc, pel que fa al seguiment i el mesurament de l'eficàcia de les agendes 21 locals, el Consell de Mallorca ha actuat en dues direccions. Primer, oferint mesures de suport directes i indirectes per implantar les A21 als ajuntaments. En aquest punt, la institucionalització del Comitè Especialitzat Insular d'Agenda Local 21 (CEIAL21) ha resultat decisiva. El CEIAL21, per la seva banda, ha elaborat un sistema d'indicadors que cerquen tant homogeneïtzar les interpretacions com avaluar l'eficàcia de les A21L.

Destacaríem, per exemple, l'estandardització de la documentació metodològica per elaborar documents d'Agenda 21 Local per a cadascuna de les seves fases. Així mateix, apareix normalitzat també el formulari d'avaluació dels informes de seguiment anual de l'A21L. Un esforç significatiu per produir un estàndard de control públic de l'activitat municipal relacionada amb les A21L.

En segon lloc, el Consell de Mallorca ha buscat convertir una dificultat en una oportunitat. Referint-nos a la participació, es constata a l'illa, com en altres llocs, que no hi ha estructura participativa o que és precària en molts municipis. D'altra banda, és imprescindible assumir com una realitat la dificultat de la participació, és a dir, dinamitzar pràctiques participatives costa molt. No hi ha una demanda explícita de participació i, molt sovint, les lògiques participatives obeeixen més als impulsos de les administracions que a exigències, així expressades, de la ciutadania. El procés d'elaboració, tant del Llibre Blanc com d'aquest Pla estratègic, s'han fixat en la participació, donant veu a les estructures formals i informals, a la societat civil entesa en sentit ampli. Creim que l'efecte és positiu en diversos sentits:

- Resitua la importància de les pràctiques participatives.
- Impulsa la implicació de la societat civil i la ciutadania.
- Popularitza les agendes 21.

Com veurem més endavant, l'eix de la participació és, sens dubte, un dels nostres recursos i objectius més importants per difondre amb èxit aquest Pla estratègic.

En tercer lloc, hem creat instruments de suport als ajuntaments convençuts que aquests recursos eren imprescindibles per superar les barreres de les dificultats tècniques, econòmiques o d'un altre ordre. El servei d'assessorament tècnic d'Agenda 21 del Consell ha ofert capacitació, formació, i assessorament especialitzat a totes els ajuntaments i entitats interessades. A més, hem posat a disposició dels ajuntaments una unitat mòbil d'Agenda 21 per donar suport a la difusió de les iniciatives que s'hi vinculen.

Finalment, i en la mateixa direcció, hem impulsat els espais de coordinació supramunicipal i de trobada, i hem estimulat que s'hi participi.

Creim que, tot i ser un balanç positiu, la mateixa presentació d'aquest Pla estratègic remarca la necessitat de perseverar en els objectius i no donar per acabada cap tasca.

En particular, consideram que encara queden insuficiències i que algunes de les noves mesures desenvolupades han estat menors de l'esperat: la participació en fòrums municipals i al fòrum d'entitats socials no ha estat tan nombrosa com s'esperava, hi ha hagut dificultats, per raó de personal, de treure tot el partit a la unitat mòbil de l'Agenda 21, s'hauria de concretar i desenvolupar l'assessorament als ajuntaments i millorar la Festa de la sostenibilitat. No preteníem fer un balanç per a l'autopromoció, però sí que convé emfatitzar la transició feta per les agendes 21: des d'un lloc cada vegada més marginal i perifèric, a un lloc viu i dinàmic –no, necessàriament, sense problemes.

L'Agenda 21 Escolar

L'Agenda 21 Escolar (A21E), és una invitació als centres educatius a elaborar la seva pròpia A21L. Això es tradueix en un compromís de la comunitat educativa per treballar per la qualitat socioambiental i la sostenibilitat del centre educatiu i del seu entorn. Aquest doble àmbit de compromís i d'actuació és encara més evident als centres educatius, ja que s'hi reforça el foment i l'adquisició d'hàbits i formes de comportament. Perquè aquests s'encaminin cap a la construcció d'un desenvolupament sostenible, és necessari que la cultura dels centres educatius sigui coherent amb aquests valors i es potenciï la participació de tots els components de la comunitat educativa

L'A21E del centre és el que els centres volen. Els centres decideixen quins col·lectius hi participen, quins aspectes s'analitzen, en quin ordre, el nombre de compromisos que adquireixen i quina dimensió tenen. Això sí, totes les A21E tenen en comú el fet de ser:

- un procés participatiu,
- de revisió dels plantejaments i pràctiques educatives,

- de compromís en accions de millora en relació al seu entorn més proper (tenint en compte tant els aspectes ambientals com els socials) i la sostenibilitat.

El projecte s'inicià l'any 2005, amb 8 centres escolars, es va intentar que malgrat que fos una mostra petita fos representativa, hi trobam col·legis públics, instituts d'educació secundària, centres concertats i un centre d'educació especial.

Durant aquests anys s'ha anat ampliant de forma progressiva el nombre de centres participants, i s'ha arribat a un total de 45 centres, el curs 2009/2010.

Els criteris que s'han seguit per triar els centres nous han estat:

- Centres de municipis amb una Agenda Local 21 activa.
- Que estiguin repartits per tota l'illa.
- Amb ganes de participar en el projecte.

Actualment, el programa d'Agenda 21 Escolar es troba en fase de revisió metodològica i tècnica, i a l'espera de contractar un nou equip tècnic per continuar la labor feta fins ara.

A més, l'A21E compta amb els recursos materials i didàctics següents:

Pòster d'A21E: el contingut del qual és explicar de forma senzilla i amb dibuixos el concepte d'Agenda 21 als infants, i de quina forma hi poden participar. S'acompanya el pòster amb un altre en blanc on els escolars poden apuntar idees, suggeriments... Aquesta podria ser una primera via de fomentar la participació.

Agendes escolars europees del medi ambient i el desenvolupament: el programa A21E del Consell de Mallorca s'ha adherit al projecte d'agendes escolars europees. Així, els centres interessats poden disposar d'aquestes agendes destinades a l'alumnat i acompanyades d'una guia didàctica per al professorat.

Les agendes proporcionen una eina didàctica que permet formar el jovent i els adolescents en els principis i valors del desenvolupament sostenible en les seves tres vessants (ecològica, econòmica i social) i així donar-los a conèixer els fonaments de l'Agenda 21.

Exposició sobre la sostenibilitat: el programa A21E posa a disposició dels centres i altres entitats que ho demanin una exposició sobre «Agenda 21 Local i Sostenibilitat». Són imatges, propostes i reflexions per debatre sobre l'aigua, el consum responsable i el comerç just , la mobilitat, els residus, l'energia, la biodiversitat i l'Agenda 21 Local.

Material didàctic: també es posa a disposició del centre material didàctic en préstec, com ara llibres, pel·lícules, jocs o una cuina solar.

Web de l'A21E del Consell de Mallorca: mitjançant aquesta pàgina web es difon entre els centres participants perquè arribi a ser una eina útil per a ells.

3.5. El que ha millorat

- Ha millorat la visibilitat de les agendes 21 en la política del Consell. Les diferents activitats desenvolupades fins ara han incrementat el nombre d'actors significatius que s'han acostat a les agendes 21. Creim que aquest increment de la visibilitat, el reconeixement del potencial que tenen i de la seva importància política és fonamental per al futur de les agendes 21. Han contribuït de manera singular a aquesta visibilització, la Festa de la sostenibilitat i la pàgina web. Aquests dos recursos han facilitat la presència pública de les agendes 21 i n'han revitalitzat l'interès, tant a nivell local com insular.

- Ha millorat la visibilitat de les agendes en la gestió municipal. S'han desenvolupat un nombre important d'iniciatives que han incrementat la visibilitat de l'A21L: pàgines webs municipals, enquestes, presentacions.... Els municipis, les corporacions democràtiques i la xarxa d'entitats ciutadanes, són els autèntics protagonistes d'aquest projecte. Per això, el conjunt d'activitats desplegades ha girat al seu voltant. S'han fet múltiples trobades en els municipis, reunions, s'han descentralitzat activitats amb l'objectiu de portar el conjunt d'iniciatives a tota l'illa, etc. Hi ha un intangible addicional, que no volem deixar d'esmentar: la presència política de l'Agenda 21 en la vida dels municipis, és a dir, la consciència que les agendes 21 locals formen part ja de la nostra realitat amb vocació de permanència i transversalitat.

- S'ha dut a terme un ambiciós pla de treball per promocionar les agendes 21 fonamentat en la idea de la participació. El pla de treball ha tingut diversos eixos d'articulació: la visibilització de les agendes 21, la socialització horitzontal d'experiències, la formació i la capacitació; l'intercanvi obert d'opinions, l'aprofundiment en temàtiques diverses... El punt sobre el qual han gravitat les diferents iniciatives ha estat el de la participació. Com ja hem comentat en la introducció, la centralitat de la participació en les agendes 21 és tant una obligació com una estratègia imprescindible per augmentar el nombre de gent coneixedora de les agendes 21 i de les possibilitats que tenen, i també incrementar el grau de coneixement i de compromís de la gent que ja coneix aquest tema. Pensam, per acabar, que les diferents iniciatives han contribuït a millorar el coneixement de les agendes 21 locals en el seu conjunt i han reforçat les altres dinàmiques: visibilitat, interès, etc.

- El CEIAL21 s'està convertint en un instrument important d'articulació de les agendes 21 locals. Des del començament d'aquest treball, l'esforç ha consistit a donar legitimitat institucional a la feina de les agendes 21, emmarcant-la en una dinàmica institucional que ja hi és. El CEIAL21, al nostre parer, ha sofert un important increment de l'activitat i la responsabilitat. Entre les seves activitats destacaríem:

a) Valorar els documents tècnics d'A21L, determinats en el propi Decret 123/2002, als efectes següents:

   - Pel que fa a documents de diagnòstic de sostenibilitat, conèixer-los i fer-ne suggeriments, si escau.
   - Pel que fa a documents de pla d'acció local, validar-los d'acord amb els principis de sostenibilitat exposats a la Declaració de Rio sobre medi ambient i desenvolupament i a la Carta de les Ciutats i Viles Europees cap a la Sostenibilitat (Carta d'Aalborg), i segons els continguts mínims que marca el Decret 123/2002 esmentat.
   - Pel que fa a documents de seguiment, que han de presentar els ajuntaments que compten amb plans d'acció aprovats (informes de seguiment, plans anuals, etc.), valorar-los per justificar la continuïtat del municipi en el Registre Balear d'A21L i a la Xarxa Balear de Sostenibilitat.

b) Informar la Comissió Permanent de la Comissió Balear de Medi Ambient (CBMA) sobre les actuacions que s'han fet, i enviar a la Secretaria de la CBMA còpia de les ordres del dia i de les actes de les reunions celebrades.

c) Qualsevol altra tasca que, en relació a les agendes locals 21, els encomani el president o la Comissió Permanent de la CBMA.

D'altra banda, a la llum de l'experiència adquirida pel propi CEIAL21 de Mallorca i comptant amb la col·laboració de la Conselleria de Medi Ambient com a responsable de la Xarxa Balear de Sostenibilitat, també són funcions d'aquest Comitè:

d) Establir models i procediments per redactar documents i per fer el seguiment de les A21L, com ara:

- Recomanacions sobre la metodologia dels documents de diagnòstic, pla d'acció i pla d'acció anual (nombre aproximat de projectes, vinculació a documents de referència, terminis de vigència, etc.)
- Indicadors clau de sostenibilitat amb els valors de referència corresponents.
- Formulari de seguiment de projectes.
- Fitxa de seguiment de projectes i mecanismes especials per al seguiment dels efectes de determinats projectes.
- Criteris objectius de valoració de documents.

e) Promoure jornades o espais de reflexió i debat sobre l'A21L.

f) Promoure la difusió de bones pràctiques, especialment de projectes inclosos en plans d'acció que hagin aconseguit uns bons resultats.

Consideram que el CEIAL21 és un ancoratge imprescindible per assegurar un sistema de control públic democràtic i plural sobre l'activitat del conjunt de les agendes 21 locals.

- L'Agenda 21 Escolar ha conegut un nou impuls i perspectives. El principal esforç en aquest període ha estat el de millorar els continguts de les activitats fetes en el marc de l'Agenda 21 Escolar; tractar de contextualitzar millor les activitats dels centres escolars amb els projectes que ja hi ha en els seus municipis; millorar l'activitat formativa i pedagògica que s'hi relaciona i incrementar els recursos didàctics, com l'Agenda Escolar Europea del Medi Ambient i el Desenvolupament.

- Canvia la perspectiva respecte al paper de la societat civil en la promoció i manteniment de les agendes 21. En aquesta línia, s'ha constituït el Fòrum d'Entitats Socials de Mallorca d'Agenda 21 Local. Un espai de trobada associatiu que contribuirà a proposar, reflexionar, impulsar les polítiques locals al voltant de l'A21L.

3.6. El que diu la ciutadania que s'ha de millorar, canviar, repensar

El Departament de Cooperació Local i Interior ha desenvolupat una acció de consulta i reflexió entre els actors implicats i interessats en les agendes 21. Les notes que presentam, com ja hem comentat anteriorment, són fruit d'un procés de consulta i participació dels diversos actors socials implicats en les agendes 21. El Departament ha fet enquestes a la ciutadania i a persones expertes, ha organitzat tallers i reunions sectorials i temàtiques,...

Fruit d'aquesta tasca, es desprèn, entre d'altres aspectes, una valoració positiva i crítica de l'evolució de les agendes 21 en els darrers anys. Us presentam les conclusions generals:

- És imprescindible que la gent entengui millor la importància del lideratge polític en aquesta tasca. Aquest és un dels aspectes crítics assenyalats en la fase de diagnòstic i que no s'ha capgirat fins ara. Entenem el lideratge i la seva implicació de manera no personalitzada, tot i que l'experiència diu que molt sovint l'emergència d'aquest i altres temes en l'agenda política i social estan determinades per impulsors personals. Però, el que és desitjable, és que el lideratge, respecte a aquesta activitat, sigui un compromís compartit per la corporació i la ciutadania. Aquest compromís comú és el que garanteix que l'activitat institucional continuï i que sigui eficàç realment.

- És imprescindible millorar la relació entre polítiques municipals, sostenibilitat i agendes 21 locals. Aquest és un altre dels aspectes crítics amb una evolució menys satisfactòria. La millora passaria per la transversalitat de les polítiques d'Agenda 21 Local. És a dir, el que seria bo és que aquestes polítiques contaminassin la resta de polítiques públiques, de manera que no es produeixi el fet, sovint denunciat, de polítiques d'Agenda 21 Local i polítiques urbanístiques que no s'adiuen gens amb la sostenibilitat. L'èxit de l'Agenda 21 local consisteix en modificar de manera productiva i positiva la nostra percepció respecte a la responsabilitat amb l'entorn. El fet que, sovint, les agendes 21 siguin perifèriques al nucli dur de les polítiques municipals, les allunya dels seus objectius i de la seva raó de ser.

- Millorar la informació i la visibilitat de les agendes 21. Tot i que assenyalam les millores que s'han produït en aquest àmbit, el procés de consultes que s'ha fet ens segueix assenyalant aquest aspecte com un element que s'ha de millorar. La reflexió que es fa és que un coneixement més gran entre la població de les A21 produirà una pressió indirecta en les administracions. Un aspecte significatiu es refereix a la necessitat que l'A21 tracti i resolgui qüestions que es considerin importants i properes a les persones. Aquesta proximitat facilitaria entendre'n la importància, i seria un important estímul per a la participació. Des del punt de vista de les administracions, l'increment de la demanda en relació amb aquest tema farà més urgent la incorporació de temes d'A21L en l'agenda política. En aquest punt s'inclouria també la necessitat de millorar l'assessorament i la informació als municipis sobre A21L i promoure espais no formals on puguin compartir les experiències.

- Donar major rellevància a les agendes 21 escolars, bàsicament en dues direccions: inserint les seves dinàmiques en les activitats del municipi, és a dir, generant sinergies entre les agendes 21 escolars i locals; i, en segon lloc, millorant la qualitat de les accions que es fan als centres amb l'epígraf d'Agenda 21 Escolar.

- Millorar l'estat general de la participació i diversificar-ne els mecanismes. L'esforç per incrementar la participació seria, d'altra banda, una conseqüència dels punts anteriors. En aquest àmbit, la demanda social específica és per fer més plurals i diversos els mecanismes participatius. És a dir, generar flexibilitat institucional per intentar arribar a més persones i fer-ho de manera més intensa i creïble.

3.7. L'Agenda 21 Local i el dret a participar

La vinculació de les preocupacions medioambientals i l'àmbit local es produeix a través de l'agenda que inaugura la trobada mundial sobre medi ambient celebrada a Rio de Janeiro el 1992 a la Cimera de la Terra. L'Agenda 21 Local és el resultat d'aquesta vinculació.

La Declaració d'Aalborg va ser aprovada en la Conferència sobre Ciutats i Viles Europees cap a la sostenibilitat celebrada en aquesta ciutat danesa el 1994. La Declaració pretén establir un marc consensuat sobre el paper de les ciutats en la lluita per la sostenibilitat ambiental i una nova cultura ecològica:

«Comprenem que el nostre mode urbà de vida i, particularment les nostres pautes de divisió del treball i de les funcions, l'ocupació del sòl,

el transport, la producció industrial i l'agricultura, el consum i les activitats d'oci i, per tant, el nostre nivell de vida, ens fa especialment responsables de molts dels problemes ambientals amb els quals s'enfronta la humanitat. Aquest fet és especialment significatiu si es té en compte que el 80 % de la població europea viu en zones urbanes».[4]

La Declaració formula una definició de sostenibilitat molt exigent i, vists els resultats, cal una intervenció institucional per fer-la possible.

Però, amb tot, el més significatiu de la Carta d'Aalborg té a veure amb dues coses: el reconeixement de la participació com una eina fonamental per aconseguir els objectius que el text proposa i, en segon lloc, la posada en marxa de plans d'acció concrets en els municipis mitjançant un protocol d'actuació que busca donar coherència i homogeneïtat a les intervencions.

Les conferències posteriors: el Pla d'acció de Lisboa *Dels principis a l'acció* (1996), la *Crida de Hannover dels líders mundials davant el segle XXI* (2000) i el *Compromís de Johannesburg* (2002) i altres, insisteixen en l'aspecte de la participació com un element substancial del canvi de mentalitat respecte a com abordar des de les administracions públiques la intervenció en matèria de protecció medioambiental i sostenibilitat social i econòmica.

En particular, els compromisos d'Aalborg+10 (2004) emfatitzen els aspectes de la participació quan assenyalen en el seu primer punt sobre *Governabilitat*, el següent:

1. Ens comprometem a impulsar la democràcia participativa en els processos de presa de decisions locals.

2. Per això treballarem per:

a. Impulsar el desenvolupament d'una visió compartida a llarg termini sobre ciutats i pobles sostenibles.

b. Basar la participació i la capacitat de desenvolupament sostenible en l'administració i les comunitats locals i convidar tots els sectors de la societat a participar de *fet* en el procés de presa de decisions.

c. Prendre decisions participatives, responsables i transparents.

Però, sens dubte, la centralitat de la participació adquireix una dimensió notable amb el Conveni d'Aarhus, signat a Dinamarca el 1998 i ratificat per Espanya el 2004.

La regulació de l'accés a la justícia en casos relatius al medi ambient ha estat objecte d'una important reforma gràcies a la ratificació del Conveni de la Comissió Econòmica per a Europa de les Nacions Unides sobre l'accés a la informació, la participació del públic en la presa de decisions i l'accés a la justícia en matèria de medi ambient. Aquest conveni, més conegut com el Conveni d'Aarhus, va entrar en vigor al nostre país el 29 de març de 2005.

a. El Conveni d'Aarhus

El Conveni d'Aarhus reconeix que totes les persones tenen el dret a viure en un medi ambient que els garanteixi la salut i el benestar, i, amb aquest dret, tenen també el deure, tant individual com en associació amb altres, de protegir-lo i millorar-lo en interès de les generacions presents i futures.

Aquest tractat internacional associa l'exercici d'aquest dret-deure amb el reconeixement i regulació de tres drets instrumentals: el dret d'accedir a la informació ambiental, el de prendre part en les decisions sobre el medi ambient o que l'afecti i el dret d'accedir a la justícia. Així, estableix que el públic ha de tenir accés a mecanismes judicials eficaços perquè els interessos legítims estiguin protegits i es respectin les normes protectores de l'ambient.

La finalitat del Conveni d'Aarhus és establir un marc harmonitzat a Europa perquè l'exercici dels tres drets es produeixi de manera efectiva. Ha estat ratificat, fins ara, per 40 països i per la Comunitat Europea, convertint-se en una eina més en els processos de democratització de nombrosos països del continent europeu. A diferència d'altres convenis internacionals ambientals, no es limita a regular relacions *inter pares*, és a dir, entre països, sinó que reconeix drets a les persones i disposa una regulació procedimental de les relacions entre els estats i aquestes. Estableix uns mínims que les parts que els ratifiquin tenen la llibertat de millorar: no estableix un límit al reconeixement i exercici dels tres drets, sinó una base. Parteix d'una definició àmplia de *públic* i d'*autoritats públiques*, que inclou a qualsevol persona física o jurídica que assumeixi responsabilitats o funcions públiques, o presti serveis públics relacionats amb el medi ambient, sempre que ho faci sota la responsabilitat d'una autoritat pública. Només se n'exclouen els òrgans o institucions que actuen en exercici de poders judicials o legislatius.

La regulació del dret d'accedir a la justícia en matèria ambiental té, d'una banda, la finalitat de garantir la tutela judicial pel que fa a l'exercici dels drets d'accés a la informació i de participació pública. I, de l'altra, garantir l'accés per impugnar accions i omissions, de l'Administració o de qualsevol particular, que vulnerin la legislació ambiental.

b. El Conveni d'Aarhus a Espanya

El Conveni d'Aarhus va ser ratificat per Espanya el 29 de desembre de 2004, i va entrar en vigor el 29 de març de 2005. Des de la seva publicació en el BOE, el 16 de febrer de 2005, és font directa del nostre ordenament jurídic. El Conveni d'Aarhus és aplicable directament des de la seva entrada en vigor. Suposa obligacions per si mateix, reconeix i regula drets per a les persones, i ha de ser respectat per tots els òrgans de l'Estat, inclosos els judicials. Té un valor jeràrquic superior a la llei però no a la Constitució. Així, des de la seva entrada en vigor, els drets d'accedir a la informació, a participar en la presa de decisions i accedir a la justícia en matèria ambiental, ja regulats pel nostre ordenament, varen quedar automàticament ampliats per les disposicions del Conveni d'Aarhus.

La Directiva 2003/4/CE, relativa a l'accés del públic a la informació medioambiental i per la qual es deroga la Directiva 90/313/CEE, havia de ser incorporada al nostre dret intern abans del 14 de febrer del 2005. Per la seva banda, la Directiva 2003/35/CE, per la qual s'estableixen mesures perquè la gent participi en l'elaboració de determinats plans i programes relacionats amb el medi ambient, i per la qual es modifiquen –en relació a la participació del públic i l'accés a la justícia– les directives 85/337/CEE i 96/61/CE, havia d'haver estat transposada abans del 25 de juny del 2005.

La Llei 27/2006, de 18 de juliol, per la qual es regulen els drets d'accés a la informació, de participació pública i d'accés a la justícia en matèria de medi ambient (incorpora les directives 2003/4/CE i 2003 / 35/CE), va entrar en vigor el 20 de juliol de 2006. No obstant això, les disposicions del títol IV –relatives a l'accés a la justícia i a la tutela administrativa en assumptes medioambientals– no varen entrar en vigor fins al 19 d'octubre del 2006.

L'objecte d'aquesta llei és, segons el seu preàmbul, «definir un marc jurídic que alhora respongui als compromisos assumits amb la ratificació del Conveni i porti a terme la transposició d'aquestes directives a l'ordenament intern». Té caràcter de legislació bàsica, però,

4. Carta d'Aalborg, pàgina 2.

algunes de les seves disposicions, només són aplicables a l'Administració General de l'Estat i als seus organismes públics. Deroga expressament la Llei 38/1995, de 12 de desembre, sobre el dret d'accés a la informació en matèria de medi ambient, i modifica el Reial decret legislatiu 1302/1986, de 28 de juny, d'avaluació d'impacte ambiental, així com la Llei 16/2002, d'1 de juliol, sobre prevenció i control integrats de la contaminació.

c. Normativa autonòmica

A les Illes Balears, mitjançant el Decret 123/2002, de 4 d'octubre, sobre la implantació de l'Agenda 21 Local als municipis de les Illes Balears, s'obrí el camí legal per implantar-la als municipis de les Illes. L'objectiu del decret era afavorir, impulsar i harmonitzar la implantació de l'Agenda 21 Local en tots els municipis de les Illes Balears, amb l'objectiu de contribuir a la sostenibilitat. En el seu article 4 –punts *n*) i *p*)– es fa referència tant als fòrums ciutadans com a la necessitat d'un pla específic de participació. Gràcies a aquest Decret es crearen els diferents Comitès Especialitzats Insulars d'Agenda Local 21 en el si de la Comissió Balear de Medi Ambient de les Illes Balears i es creà també la Xarxa Balear de Sostenibilitat.

D'altra banda, hem de fer referència a l'esborrany del nou decret sobre la regulació de la Xarxa Balear de la Sostenibilitat i la implantació de l'Agenda Local 21 als municipis de les Illes Balears que modifica la regulació de la Xarxa Balear de Sostenibilitat i de la implantació de l'Agenda 21 a les Illes Balears, a hores d'ara pendent d'aprovació. Amb la publicació d'aquest nou decret, sembla que es podrien restablir els Comitès Insulars d'Agenda Local 21, que havien estat derogats pel Decret 29/2009, de 8 de maig, d'organització, funcions i règim jurídic de la Comissió de Medi Ambient a les Illes Balears.

Les funcions dels Comitès Insulars d'Agenda Local 21 serien, segons l'esborrany del nou Decret, les següents:

- Redactar els informes sobre els documents elaborats pels municipis.
- Debatre els continguts del documents que formen una Agenda Local 21 i fer-ne les valoracions tècniques.
- Validar o rebutjar per votació els documents de l'A21L.
- Elevar l'informe de les valoracions i els acords al Comitè de Sostenibilitat Ambiental.
- Crear els grups de treball que es considerin adients.

Val a dir que aquestes funcions són les que ha fet el CEIAL21 en els darrers anys en compliment del Decret 123/2002, de 4 d'octubre.

A més, s'introdueixen algunes novetats en el procés d'implantació i seguiment de l'Agenda Local 21 d'acord amb els nous Compromisos d'Aalborg+10 per adaptar-nos a l'estat de la situació del procés d'Agenda Local 21 a les Illes Balears, i a la tendència previsible a nivell internacional per als propers anys. Per altra banda, amb el nou decret es vol donar una dimensió nova i més extensa a la Xarxa Balear de Sostenibilitat, que fins ara, únicament donava abast a l'Agenda Local 21. Amb aquest decret es preveu incloure-hi altres xarxes, institucions i empreses, que tinguin entre les seves finalitats, la millora de la sostenibilitat de les Illes Balears, per harmonitzar les seves línies d'actuació, gestionar millor els seus recursos i l'ús de distintius de qualitat, verificar els resultats i proposar noves línies d'actuació. En aquest punt, és especialment important el compromís dels i les emprenedores, el teixit productiu i empresarial en el treball de les Agendes 21. L'autèntica transversalitat implica la connexió amb aquesta realitat que, normalment, queda fora d'aquest tipus d'iniciatives. Aquí convé el màxim d'iniciativa i la crida, a través de la responsabilitat social corporativa, al compromís de les empreses amb el seu entorn.

Així, mitjançant aquest nou decret, es pretén que la Xarxa Balear de Sostenibilitat reguli i englobi: els municipis amb Agenda Local 21 –com ja establia el decret 123/2002– la Xarxa d'Hotels Sostenibles, que es crea mitjançant aquest decret, la Xarxa de Pobles pel Clima, les entitats amb un sistema de gestió ambiental validat d'acord amb la normativa EMAS, UNE-ENISO 14001, o la de l'Ecoetiqueta comunitària (EEE) o altres distintius de qualitat ambiental o sostenibilitat reconeguts pel Comitè de Sostenibilitat.

Com veim, la participació, es constitueix, també en els documents oficials, en un eix vertebrador de les polítiques medioambientals des dels mateixos municipis. No és tant una opció com una obligació que es reconeix en disposicions legals i en normes que obliguen les administracions. Aquest Pla estratègic vol donar suport a aquesta normativa, tot i que, ambiciona, construir un consens sobre una base més deliberativa i menys jurídica.

Amb aquest Pla estratègic es busca que la implicació institucional i ciutadana, l'activació de les xarxes de la societat civil i del capital social, millorin la intervenció de les administracions públiques i asseguri aquests nivells de responsabilitat i compromís social que, sens dubte, la sostenibilitat de la nostra illa necessita.

Com ja esmentàvem en el Llibre Blanc la participació genera efectes positius. Com per exemple, la participació ciutadana, entesa en un sentit integral i amb un alt nivell de responsabilitat, és considerada per aquest Pla estratègic, com l'eix vertebrador fonamental d'intervenció en l'Agenda 21.

Però l'Agenda 21 ha estat, en termes generals, lluny de complir el paper central que tenia encomanat. Probablement, s'han infravalorat altres qüestions de context que influeixen decisivament en l'aplicació de les agendes 21, i no es va considerar que l'increment de la sensibilitat medioambiental no tenia perquè correspondre's amb polítiques concretes que atenguessin la definició de sostenibilitat que fa la Declaració d'Aalborg.

Segons el nostre parer, la variable que permet millorar aquesta relació entre sensibilitat i decisions de les administracions públiques, particularment les locals, té a veure amb l'increment del capital social, és a dir, amb un augment de la densitat organitzativa de les nostres societats, de la cultura cívica i de la seva participació en un espai públic transparent i obert a la deliberació en aquest àmbit específic.

IV. La importància del pla estratègic

Arribats a aquest punt, la qüestió consisteix en pensar què podem fer per reforçar els aspectes que han evolucionat favorablement en aquest temps, estimular les dinàmiques positives que han aparegut i revertir els processos que ens allunyen dels objectius que ens plantejam. El Pla estratègic sorgeix com una necessitat, com una eina que ens permet fer un pas qualitatiu més enllà:

- Un pla per consensuar una filosofia de desenvolupament de les agendes 21.
- Un pla per fer més visible els propòsits de les agendes 21.
- Un pla per establir objectius i suggerir eines.
- Un pla per implicar la societat civil en la idea d'una sostenibilitat institucional de les agendes 21.

I un pla que impulsi els criteris següents:

Una estratègia insular. Afavorir i desenvolupar una estratègia que es percebi i se senti amb aquesta dimensió insular i que, per tant, reuneixi les característiques de:

- Global, és a dir, que pugui ser pensada en termes d'illa i que compti amb els instruments i recursos que afavoreixin la dimensió insular.
- Integrada, és a dir, que el desenvolupament de les seves activitats promogui una perspectiva orgànica i transversal en relació amb la sostenibilitat, de manera que les polítiques públiques s'orientin cap a coordinar-se i la ser transversals i articulades per una perspectiva del desenvolupament sostenible.
- Institucionalitzada, és a dir, que gaudeixi dels atributs de legalitat i compromís en l'activitat municipal.

Una estratègia consensuada. Una estratègia que gaudeixi d'un suport majoritari en termes socials, polítics i institucionals. L'èxit de la iniciativa del Pla consisteix, precisament, en poder ser considerat com un pla de tothom. Aquest és un desafiament important, aconseguir-ho serà un èxit indispensable perquè el Pla pugui ser una referència comuna.

Una estratègia transversal. Sens dubte un èxit significatiu seria que el CEIAL21 aconseguís establir els indicadors transversals en les polítiques públiques referenciats en l'Agenda 21 i les seves exigències. Es tracta d'un procés de gran complexitat, però és important tenir aquesta referència com a objectiu per millorar la coherència de les accions vinculades a l'Agenda 21 i que siguin integrals.

Una estratègia ancorada en la participació. El Pla estratègic vol fonamentar les actuacions en la idea que la societat civil i la ciutadania, en el seu conjunt, participin en la promoció i defensa de les agendes 21.

El Pla només serà viable si gaudeix d'un consens social i polític ampli, i que s'hi ajustin bé els mecanismes institucionals que permeten a les administracions implicades –i els seus recursos– coordinar-se i cooperar. En certa manera, el Pla és una declaració d'intencions, una crida a compartir una perspectiva que és viable, raonable i possible.

El valor afegit d'aquest Pla rau, al nostre parer, en el que pot sembla la seva principal deficiència. Si fóssim capaços d'aconseguir aquest grau suficient de consens institucional, social i polític, la bondat del Pla es faria evident: és un Pla factible, viable institucionalment i normativament, i assequible.

4.1. Objectius generals del Pla estratègic de foment de les agendes 21

Aquest pla estratègic serà el full de ruta del Departament del Consell de Mallorca amb competències en matèria d'agenda 21 per treballar en aquesta matèria en els propers 4 anys. Aquest pla estarà sotmès constantment a un procés de seguiment i d'avaluació.

- Crear el compromís del Consell de Mallorca per donar suport per consolidar i reforçar els processos participatius d'A21L, perquè siguin una realitat perdurable en el temps en la gestió pública de les polítiques locals.
- Potenciar que l'Agenda 21 formi part de l'agenda política i institucional.
- Consolidar els processos d'Agenda 21 local i escolar com a processos d'aprofundiment en el sistema democràtic. Incorporar la participació ciutadana a la gestió municipal en aspectes rellevants del desenvolupament local.
- Incrementar i millorar l'assessorament tècnic del Consell de Mallorca en la matèria que ens ocupa.
- Fomentar la integració de l'Agenda 21 escolar i l'Agenda 21 local.
- Involucrar la societat civil en els diferents processos participatius d'Agenda 21.
- Desenvolupar iniciatives per consolidar els fòrums com a paraigües dels diferents canals i mecanismes de participació i implicació ciutadana i social.
- Estendre la xarxa de relacions, compromisos i complicitats entre les institucions, els centres educatius, les entitats i la ciutadania amb l'A21.
- Dotar de major visibilitat pública els processos d'Agenda 21.
- Redundar en la coordinació interinstitucional en matèria d'Agenda 21 per optimitzar recursos i capacitats i millorar l'eficiència institucional.
- Fomentar la cooperació entre les administracions públiques i les entitats socials per construir, conjuntament, polítiques de desenvolupament local sostenible.
- Impulsar una Agenda 21 insular per incrementar la coherència i dotar d'integralitat territorial les diferents agendes 21 municipals. Incorporar les infraestructures i recursos supramunicipals a la diagnosi i la planificació del desenvolupament sostenible de l'illa.
- Aconseguir el suport, compromís i complicitat d'altres entitats i xarxes socials, particularment la del món empresarial, per desenvolupar accions sostenibles en el territori. Estendre la idea que un ús sostenible del territori i dels seus recursos és responsabilitat i un benefici per a tothom.

V. Un pla estratègic multinivell i integral

Considerant els objectius anteriors, aquest Pla estratègic vol tenir una dimensió que operi a diferents nivells. La proposta del Pla està articulada en objectius, indicadors i accions, i organitzada al voltant d'espais. Creim que espai és una paraula que genera un límit, però deixa moltes portes obertes.

Hem buscat una expressió que mostri que abordam aquest Pla amb ambició pel que fa als objectius, però amb humilitat en relació amb els procediments. No tenim referències d'altres plans similars a Espanya, així és que donam per fet que la confecció d'aquest Pla tindrà, probablement, errors de concepció i de disseny. Ens afirmam, això sí, en l'esforç i dedicació que hi ha darrere de cadascuna d'aquestes pàgines. Però, perquè la modèstia intel·lectual i professional tingui alguna correspondència amb els mètodes, aquest Pla s'ha de tornar a avaluar als dos anys de l'entrada en vigor i, així, millorar-lo en tots els aspectes necessaris.

A continuació, presentam els diferents espais en què aquest Pla vol fer incidència. L'estructura de cada un d'aquests espais s'articula, inicialment, en la definició dels objectius, després en les accions que calen per assolir els objectius i, finalment, en una taula d'indicadors que ens permetran fer el seguiment i avaluar aquest Pla.

5.1. Espai institucional

L'Espai institucional i municipal fa referència als objectius i activitats relacionats amb les institucions, tant en el consell de Mallorca com en altres institucions implicades. L'objectiu final és crear un marc institucional racional i eficient que pugui abordar les tasques de l'Agenda 21 amb claredat normativa, recursos humans i econòmics suficients i en condicions de millorar la projecció pública de l'A21.

En aquest punt, les idees que animen les propostes tenen a veure amb millorar l'eficàcia institucional, és a dir, disminuir els nivells de desacord, duplicitat i burocratització que trobam en la gestió de les agendes 21. L'eina central per possibilitar aquesta millora de la responsabilitat i control de les administracions és la participació ciutadana, de manera que pugui convertir-se en una ajuda i en un autèntic control extern de les pràctiques administratives.

Objectius

1. Definir amb claredat el marc institucional de l'A21 i les seves competències.
2. Millorar la coordinació entre administracions i altres iniciatives que persegueixen el mateix objectiu, per incrementar l'eficàcia de les accions relacionades amb l'A21L. És a dir, facilitar mesures que possibilitin el diàleg i l'acord entre les administracions implicades en aquests processos.
3. Potenciar la coordinació entre ajuntaments, millorant les sinergies en l'ús de recursos i possibilitant el diàleg respecte a les qüestions compartides.
4. Simplificar els processos d'A21 per facilitar la participació ciutadana.
5. Desenvolupar una Agenda 21 de caràcter Insular.

Accions

1. Aprovar l'any 2011 el marc normatiu que regula les competències respecte a l'A21L.

2. Crear el Comitè interdepartamental d'A21 del Consell de Mallorca. Aquest Comitè estaria integrat pels departaments amb competències en l'A21, és a dir, els que hi tenen una relació més estructural i, ocasionalment, els que es puguin veure afectats per alguna mesura o que l'activitat puntual s'hi pugui relacionar. L'estructura seria informal i podria reunir-se tres vegades l'any. Una primera per planificar i posar alguns aspectes en comú, una segona de seguiment i, la tercera, per fer-ne balanç. Aquest comitè tendria els objectius següents:

   a. Assegurar la transversalitat de l'Agenda 21.

   b. Millorar l'eficiència en l'ús de recursos humans i materials.

   c. Incrementar la coordinació tècnica i política de les administracions.

   d. Dissenyar propostes compartides en relació amb els temes de l'A21L.

   e. Fer el seguiment dels projectes compartits.

   f. Millorar la comunicació i l'intercanvi d'informació amb altres institucions (Govern balear i altres consells) en temes relacionats amb assessorament, participació en fòrums, treballs conjunts, elaboració d'informes, ...

3. Reforçar les línies d'assessorament tècnic en matèria d'Agenda 21 del Consell de Mallorca.

4. Organitzar anualment un fòrum de batles i batlesses, de regidories, de personal tècnic d'A21 per:

   a. Intercanviar reflexions i experiències.

   b. Compartir propostes.

   c. Millorar la interrelació.

   d. Incrementar la visibilitat de les A21L en el conjunt de polítiques públiques municipals.

5. Crear un Observatori sobre l'Agenda 21, que redacti informes anuals sobre l'evolució de les agendes 21, el compliment, etc. La idea seria que aquest Observatori informàs sobre indicadors de qualitat de les agendes 21, com per exemple sobre transversalitat. Aquest organisme, entre d'altres tasques, hauria de fomentar i facilitar la incorporació de la perspectiva de gènere en la diagnosi i el pla d'acció de l'A21.

6. Fer el seguiment i col·laborar en el procés del nou decret d'Agenda 21 de la Conselleria de Medi Ambient i Mobilitat per garantir la continuïtat del CEIAL21 amb les característiques i funcions que ha mantingut fins ara. Així, el CEIAL21 ha de ser l'autoritat en matèria d'A21 a l'illa. Consolidar el CEIAL21 com la institució de referència en relació amb l'Agenda 21, des d'on es fa el seguiment i es validen aquests processos. Així, s'ha de treballar per:

   a. CEIAL21 com a òrgan de representació política i tècnica de les diferents institucions i entitats socials implicades en les A21.

   b. CEIAL21 com a comitè de persones expertes en el sentit més ampli del terme.

   c. Fer anualment una jornada inicial del CEIAL21 sobre: perspectives anuals de l'A21, debatre sobre la situació i intervencions més adequades en relació amb l'A21 sobre la base d'un informe previ.

7. Elaborar una guia de bones pràctiques sobre Agenda 21. Es tractaria d'un petit compendi d'*iniciatives viables* desenvolupades arreu, tant en l'àmbit municipal com insular.

8. Publicar una memòria anual d'activitats i accions relatius a aquest espai d'acció del Pla estratègic.

9. Definir un pla de treball per desenvolupar una Agenda 21 insular mentre aquest pla està en vigor:

   a. Definir el CEIAL21 com l'organisme que defineix i coordina el procés.

   b. Constituir el Fòrum d'Entitats socials de Mallorca com a fòrum de l'A21 insular.

   c. Assignar un equip de treball tècnic, liderat pel Consell de Mallorca, que desenvolupi aquest procés.

   d. Alimentar el procés insular amb l'experiència d'altres illes que hagin desenvolupat el procés anteriorment.

10. Conèixer i establir canals de comunicació amb iniciatives relatives a la sostenibilitat i al desenvolupament local d'arreu, com ara, la Xarxa Balear de Pobles pel Clima, el Pacte de batles i batlesses... per una col·laboració millor i fomentar sinergies entre les diferents propostes i programes.

Taula d'indicadors

Acció	Entitat responsable	Temporalizació	Indicador
1	Consell i Govern balear	Any 2011	Aprovar la norma
2	Consell	Any 2011	Aprovar el Comitè i constituir-lo
			Celebrar la primera reunió
3	Consell	Any 2011	Nombre d'ajuntaments assessorats
			Nombre de línies d'assessorament (matèries)
4	Consell (promotor)	Anys 2011-2014	Organitzar la reunió
5	Consell	Any 2011-2012	Redactar l'estudi de viabilitat de l'observatori
			Constituir l'observatori
			Nombre d'informes per any
6	Consell (promotor)	Anys 2012-2014	Modificar el nou decret
			Constituir la nova estructura insular
			Nombre de reunions
			Nombre d'ajuntaments avaluats
			Nombre d'organismes representats al CEIAL
7 i 8	Consell	Anys 2011-2012	Elaborar les guies
9	Consell	Anys 2012-2013	Reunions fetes
			Pla de treball per a l'Agenda 21 Insular

5.2. Espai municipal

Aquest espai ens remet al lloc on, efectivament, es concreten les polítiques relacionades amb l'Agenda 21 Local. Així és que consideram molt importants les propostes d'aquest punt. Al cap i a la fi, que es materialitzin en el municipi és determinant perquè la resta d'objectius proposats tinguin sentit. Aquí es presenten els objectius i accions que el Consell de Mallorca recomana i vol promocionar en els municipis illencs.

En aquest espai són necessàries, bàsicament, tres coses: en primer lloc un lideratge compromès amb el procés; en segon lloc, una comunitat en condicions i capacitat de participar i empoderar-se de la situació i, en tercer lloc, recursos humans i tècnics que garanteixin la qualitat de l'Agenda 21. Sembla senzill, però som conscients que no ho és. La confluència de les tres coses no resulta el més usual. Podríem dir que aquest Pla estratègic té com objectius de fons precisament aquests i que l'èxit es mesurarà per la capacitat de propiciar condicions que generin el triangle de la participació política efectiva.

Objectius

1. Avançar cap a la transversalitat de les iniciatives relacionades amb l'A21.

2. Incrementar la qualitat i quantitat de la implicació del conjunt del consistori en l'A21L.

3. Fomentar que tots els ajuntaments de l'illa compleixin els protocols d'Agenda 21.

4. Millorar els recursos tècnics i materials al servei de l'A21L.

5. Fer més flexibles els mecanismes de participació en l'A21L per afavorir, al màxim, la participació ciutadana. Disminuir al màxim la gestió burocràtica en els processos d'Agenda 21.

6. Garantir les condicions necessàries per a les agendes 21 que es desenvolupen en els municipis:

   a. Lideratge polític que aposta per l'Agenda 21 com eix transversal de planificació municipal.

   b. Assistència tècnica per incrementar la qualitat de les agendes 21 en matèria de sostenibilitat i de participació.

   c. Incrementar i millorar la participació ciutadana, tant pel que fa a la ciutadania en general com a les entitats socials i empresarials del territori.

7. Posar en valor la participació, implicant la ciutadania en la presa de decisions. Afavorir institucionalment la participació ciutadana:

   a. Una estructura municipal senzilla i eficient per afavorir la participació.

Accions

1. Millorar el sistema d'indicadors d'Agenda 21 Local per adaptar-los millor al concepte de sostenibilitat integral.

   a. Incorporar la perspectiva de gènere en la definició d'indicadors i l'anàlisi de dades.

   b. Facilitar les dades necessàries als ajuntaments i entitats implicades.

2. Organitzar trobades arreu del territori mallorquí per a exposar el Pla estratègic i posar a disposició dels actors implicats els recursos i eines del Consell de Mallorca.

3. Treballar perquè els municipis mallorquins es posin al dia en el compliment dels protocols relacionats amb l'Agenda 21 local (diagnòstic, pla d'acció, seguiment del pla, avaluació, etc.) en el seu nivell més exigent.

4. Construir un mapa de recursos tècnics i materials al servei de l'Agenda 21 i oferir una proposta de racionalització i millora.

5. Crear una base de dades de projectes, estudis, informes... en matèria d'Agenda 21. El contingut estarà a disposició d'ajuntaments i entitats implicades en l'A21 per facilitar l'intercanvi d'experiències i l'eficiència dels recursos.

6. Desenvolupar una cartografia dels indicadors de sostenibilitat dels municipis per facilitar la diagnosi, el seguiment i l'evolució dels municipis. Aquesta informació donarà lloc a anàlisis municipals objectius sobre l'estat i l'evolució de la intervenció municipal, però també alimentarà estudis insulars en matèria de sostenibilitat i desenvolupament.

7. Elaborar informes municipals anuals de seguiment de les A21L: plans de participació i plans d'acció anuals.

8. Garantir que en la Guia per implementar les agendes 21 –a la qual ja hem fet referència– hi hagi un capítol especial sobre diferents mecanismes d'articulació de la participació, que permeti la confluència dels fòrums amb altres fórmules.

9. Fer un mapa dels mecanismes de participació en municipis de l'illa de Mallorca i fer una proposta sobre processos de racionalització i millora dels mateixos.

10. Assegurar que, acabat el període de vigència d'aquest Pla, almenys el 80 % dels municipis tenguin processos i eines regulades de participació.

    a. Incentivar i assessorar els municipis per aprovar mecanismes i reglaments de participació municipal que regulin i facilitin clarament la participació social en la vida pública del municipi.

    b. Crear una comissió de treball entre tècnics municipals, insulars i autonòmics per fer el seguiment i faci suggeriments sobre mecanismes o espais de participació en l'àmbit municipal. Aquesta comissió ha d'estar integrada dins l'Observatori sobre Agenda 21 abans esmentat.

    c. Motivar els ajuntaments i centres escolars perquè els fòrums siguin el punt de trobada i paraigües dels diferents mecanismes i canals de participació.

11. Publicar una memòria anual d'activitats i accions relatius a aquest espai d'acció del Pla estratègic

Taula d'indicadors

Acció	Entitat responsable	Temporalització	Indicador
1	Consell (promotor) i Govern balear	2011-2012	Presentar i aprovar el nou sistema d'indicadors Presentar el sistema d'indicadores
2	Consell	2011-2012	Fer activitats, almenys, en el 50 % del territori illenc
3	Ajuntament	2011-2012	Nombre d'ajuntaments que s'han actualitzat, almenys el 90 % en acabar el Pla
4	Consell i Govern balear	2011-2012	Presentar el mapa de recursos
5	Consell	2011-2012	Presentar la base de dades
6	Consell (CEIAL21) i Govern balear	2011-2012	Presentar el mapa d'indicadors
7	Ajuntament	2011-2014	Elaborar i presentar els plans anuals
			Nombre d'ajuntaments que han presentat el pla de participació anual
			Nombre d'ajuntaments que han presentat el pla d'acció anual
8	Consell	2011-2012	Nombre d'apartats dedicats a participació

Continua

Taula d'indicadors

Acció	Entitat responsable	Temporalització	Indicador
9	Consell (promotor) i Govern balear	2011-2014	Presentar el mapa
10	Ajuntament	2011-2014	Nombre d'ajuntaments amb reglament de participació aprovat
			Nombre de reunions de la comissió interdepartamental
			Nombre de reunions del fòrum municipal
			Nombre de reunions del fòrum escolar a cada municipi
11	Consell	2011-2014	Presentar la memòria

5.3. Espai educatiu

Si incrementar la visibilitat de l'Agenda 21 Local és un objectiu, pel que fa a l'Agenda 21 Escolar, aquesta projecció pública es converteix en una necessitat urgent. Des del nostre punt de vista, calen dues accions imprescindibles: primera, millorar i, fins i tot, unificar iniciatives que operen en espais d'intervenció similars –ens referim especialment a la coordinació entre el programa d'Agenda 21 escolar i el de Centres Ecoambientals gestionat pel Govern. I, segona, impulsar la interrelació de les iniciatives als centres educatius amb l'Agenda 21 Local, de manera que s'explotin al màxim les potencialitats pedagògiques i de relació que aquests processos de planificació participada poden generar.

Objectius

1. Coordinar i racionalitzar els programes d'educació ambiental dels centres: Centres Ecoambientals i Agenda 21 Escolar

2. Fomentar i facilitar la creació de la Xarxa de Centres Sostenibles (com a xarxa substitutiva de la xarxa d'Ecocentres).

3. Adaptar i definir la metodologia pròpia de l'Agenda 21 per als centres educatius.

4. Incrementar la relació entre els centres educatius que desenvolupen l'Agenda 21 i les iniciatives municipals de l'Agenda 21.

5. Millorar la formació i sensibilitat del conjunt de la comunitat educativa (professorat, PAS, mares i pares) en matèria de sostenibilitat.

6. Millorar les capacitats dels centres en:

   a. Recursos informàtics i materials.

   b. Coordinació entre els diferents integrants de la comunitat educativa.

7. Participar en iniciatives internacionals d'intercanvi de programes similars a l'Agenda 21 escolar.

Accions

1. Crear una comissió tècnica entre la Conselleria de Medi Ambient del Govern balear i el Consell per avançar en la creació de la Xarxa de Centres Sostenibles. Les tasques d'aquesta comissió serien:

   a. Crear un logotip per als centres amb pràctiques sostenibles, que unifiqui les diferents iniciatives escolars relacionades amb l'ecologia i la sostenibilitat.

   b. Establir, segons els objectius i paràmetres de l'Agenda 21 escolar, la metodologia i procediments estandarditzats que ha de seguir aquest programa. Però, aquests, han de ser flexibles i adaptables a les necessitats i condicions de cada centre.

   c. Estudiar les possibilitats per incorporar l'Agenda 21 Escolar als centres d'educació no obligatòria i no reglada.

   d. Elaborar un pla específic d'incentius –no econòmics– que estimulin la implantació de l'Agenda 21 Escolar en els centres.

   e. Establir les fórmules per desenvolupar una Agenda 21 Escolar viva i dinàmica.

   f. Definir el paper i les característiques del programa d'ecocentres i el de l'Agenda 21 Escolar en els centres educatius.

2. Crear la Xarxa de Centres Sostenibles.

3. Desenvolupar un programa específic de formació pensat per a la comunitat escolar sobre sostenibilitat i A21. Els mòduls s'impartirien en els centres educatius.

4. Promoure la participació dels centres educatius i dels responsables de l'A21E en cada centre i en les activitats de l'A21L al seu municipi. Buscar els mecanismes més adequats de coordinació en cada cas.

5. Integrar els objectius i accions de l'A21E en els debats habituals del CEIAL21. Buscar fórmules de coordinació i seguiment.

6. Integrar les activitats de l'A21E en els processos de difusió i sensibilització de l'A21L.

7. Organitzar reunions periòdiques del personal responsable tècnic de l'A21E amb el claustre de cada centre escolar.

8. Incorporar una memòria anual d'activitats i accions relatius a aquest espai d'acció del Pla estratègic, a la memòria general d'activitats abans assenyalada.

Taula d'indicadors

Acció	Entitat responsable	Temporalització	Indicador
1	Govern balear i Consell	2011-2013	Constituir la comissió
			Nombre de reunions de la comissió
			Presentar el logotip per a centres sostenibles
			Elaborar un informe definitori de les competències i característiques de cada un dels programes escolars
2	Govern balear i Consell	2014	Constituir la Xarxa de Centres Sostenibles
			Nombre de centres membres de la Xarxa
3	Govern balear i centre educatiu	2011-2014	Durant el 2011: elaborar el programa de formació Anys posteriors: accions formatives planificades al programa
4	Consell i Ajuntament	2011-2014	Nombre de centres d'A21E que participen en l'Agenda 21 Local.
			El 2014 han de participar-hi, almenys, el 50 % dels centres

Continua

Taula d'indicadors

Acció	Entitat responsable	Temporalització	Indicador
5	Consell (CEIAL 21)	2011-2014	Incorporar, almenys, un punt de l'ordre del dia de les reunions del CEIAL21 sobre Agenda 21 Escolar
6	Consell	2011-2014	Nombre de sortides de la unitat mòbil d'A21 vinculades a un centre d'A21E
			Material divulgatiu sobre l'A21E
			Nombre de jornades sobre A21E
7	Consell i centre educatiu	2011-2014	Nombre de reunions anuals entre personal responsable tècnic d'A21E i el claustre, com a mínim, un cop l'any
8	Consell	2011-2014	Publicar la memòria amb l'apartat d'A21E

5.4. Espai societat civil i ciutadania

En aquest punt l'objectiu general estaria relacionat amb la necessitat d'ampliar el consens social, polític i institucional sobre l'Agenda 21 i les seves capacitats. Quan parlam de consens, ens referim a l'acceptació activa del conjunt d'iniciatives que es volen desenvolupar. Precisament, les activitats fetes fins ara i la consolidació de les fórmules iniciades figurarien com les prioritats per a aquesta etapa.

D'altra banda, i simultàniament, és objectiu d'aquest Pla consolidar els espais que s'han creat en aquest període i que involucren sectors socials i professionals amb un elevat nivell d'implicació en aquesta matèria. La seva presència ens sembla fonamental per assegurar que les iniciatives d'aquest Pla puguin ser sostenibles institucionalment, és a dir, en condicions de poder persistir malgrat els canvis electorals en les administracions.

Objectius

1. Incrementar el nivell de coneixement públic respecte a les agendes 21 locals. Promoure la participació i la implicació d'altres actors col·lectius en el desenvolupament i difusió de l'Agenda 21 Local. Dinamitzar la participació i implicació de les entitats socials i la ciutadania a les A21.
2. Incentivar la participació ciutadana en general i d'entitats socials en particular en l'A21, amb especial atenció a les entitats d'àmbit supramunicipal.
3. Consolidar les estructures formals i informals posades en marxa en aquest període, especialment el Grup Ciutadà d'Amics de l'Agenda 21 i el Fòrum d'Entitats Socials de Mallorca d'Agenda 21 Local.

Accions

1. Mantenir i millorar la Festa de la Sostenibilitat, com espai de trobada i visibilització pública i festiva de l'Agenda 21 Local i Escolar.
   a. Estudiar la possibilitat de canviar la ubicació de la festa anualment. Millorar el sistema de premis que s'atorguen en la festa com a reconeixement a la feina que s'ha fet.
   b. Crear una Comissió de la Festa de la Sostenibilitat amb presència del Consell, fòrums d'entitats, representants municipals, i centres educatius, per organitzar-la de forma participada.
2. Consolidar el Grup Ciutadà d'Amics de l'Agenda 21 com espai de trobada i reflexió informal sobre l'A21. Celebrar, com a mínim, dues reunions l'any, una de balanç i, l'altra, de reflexió / debat sobre un tema triat prèviament, que alimenti els processos d'A21 que es desenvolupin.
   a. Estudiar la fórmula més adequada per consolidar aquest mecanisme de participació i reflexió, definir responsabilitats i funcions.
3. Consolidar el Fòrum d'Entitats Socials de Mallorca d'Agenda 21 Local com un òrgan consultiu i de participació, així com espai de control social de les activitats relacionades amb l'A21 en el marc del Consell de Mallorca.
   a. Atorgar al Fòrum, entre d'altres organismes, el seu paper d'ens de seguiment i avaluació d'aquest Pla estratègic.
   b. Estudiar i determinar les fórmules i canals de relació amb la resta d'organismes de control, seguiment i dinamització de les agendes 21, com el CEIAL21. Integrar un representant del Fòrum en el CEIAL21. Analitzar altres possibles fórmules de participació i acció del Fòrum amb la resta d'actors implicats.
   c. Facilitar la integració d'organitzacions heterogènies i diverses en el si d'aquest Fòrum, per incrementar la representativitat social. Cercar fórmules específiques per incorporar nous membres del món sindical, empresarial, polític, veïnal,... Assegurar que, mitjançant aquestes fórmules, al llarg de l'any 2011 participen en les activitats de l'A21 de manera regular.
   d. Determinar protocols de participació de les entitats membres del Fòrum als fòrums o espais de participació municipals. Assignar una persona per cada entitat i municipi. En el cas de tenir base social al territori.
4. Constituir una línia de treball dins l'Observatori sobre Agenda 21 dirigida a la recerca i l'experimentació en fórmules de participació social.
   a. Incentivar les noves tecnologies com a canals de participació.
   b. Fomentar els projectes pilots municipals de noves formes de participació social vinculades a les agendes 21.
   c. Crear una base de dades de bones pràctiques participatives.
   d. Crear una plataforma d'intercanvi per difondre les experiències positives arreu de l'illa.
5. Publicar una memòria anual d'activitats i accions relatius a aquest espai d'acció del Pla estratègic.

Taula d'indicadors

Acció	Entitat responsable	Temporalització	Indicador
1	Consell (promotor)	2011-2014	Organitzar la festa cada any
			Nombre de llocs on es fa la festa entre 2011-2014
			Constituir la comissió de la Festa
2	Consell (promotor)	2011-2014	Celebrar reunions
3	Consell (Fòrum)	2011-2014	Nombre de reunions anuals
			Nombre d'entitats membres cada any
			Nombre de sessions de seguiment del Pla
			Representant del Fòrum al CEIAL21
4	Consell (promotor)	2012-2014	Aprovar la línia de treball d'innovació en participació
			Publicar una base de dades de bones pràctiques participatives
			Nombre de projectes pilots impulsats
5	Consell	2011-2014	Incloure a la memòria un apartat sobre societat civil i participació social

5.5. Espai sensibilització i formació

Els diagnòstics que s'han fet, demostren que el desconeixement de la ciutadania respecte de les Agendes 21 és un factor important que explica els resultats limitats. Per això, incrementar els nivells de coneixement que hi ha, ha de figurar com un factor fonamental.

En aquest punt, es tracta de donar continuïtat a les iniciatives que ja estan en marxa, posant l'èmfasi en fer arribar la informació produïda per l'Agenda 21 al seu públic objectiu. D'aquesta manera, l'estratègia de difusió i sensibilització, específicament, estaria al servei dels objectius generals de les agendes 21. A continuació, és important consolidar un pla de formació continu al voltant de l'Agenda 21 i els aspectes col·laterals.

Som conscients que aquest espai ha de ser transversal a tota l'activitat que es desplegui en les agendes 21 i, sobretot, les derivades d'aquest Pla estratègic. Tot i això, hem volgut donar-li el format d'espai diferenciat per sistematitzar-ne i simplificar-ne la informació.

Objectius

1. Generar un discurs i crear un imaginari col·lectiu en relació amb la sostenibilitat, el desenvolupament local...

2. Incrementar el nivell de coneixement públic respecte a l'Agenda 21.

3. Incrementar el nivell de coneixement en matèria de sostenibilitat i d'Agenda 21 de responsables públics, tant polítics com tècnics.

4. Incrementar el nivell de coneixement en matèria de sostenibilitat i d'Agenda 21 dels membres de la comunitat escolar.

5. Incrementar el nivell de coneixement en matèria de sostenibilitat i d'Agenda 21 de col·lectius significatius en termes de representació i legitimitat social: partits polítics, sindicats, organitzacions empresarials, organitzacions socials en general,... així com de la ciutadania en general.

6. Tots els actors socials implicats en les agendes 21 (Consell de Mallorca, ajuntaments, Govern balear, centres educatius, entitats socials) han de millorar l'ús i l'eficiència de la Unitat Mòbil d'Agenda Local 21 (UMAL21).

7. Mantenir i optimitzar la participació en els cursos de la Universitat d'Estiu de la UIB. Estudiar les possibilitats d'organitzar altres cursos reglats en els marc de la UIB o altres organismes formatius.

Accions

1. Trobada inicial (amb perspectiva de fer-la de manera regular) amb integrants de mitjans de comunicació sobre temes i aspectes relatius a la sostenibilitat en general i de l'Agenda 21, en particular. Els objectius d'aquestes trobades serien:

   a. Sensibilitzar els mitjans de comunicació sobre la significació d'aquests temes i crear un espai de trobada entre els mitjans i P els responsables d'A21.

   b. Presentar propostes i iniciatives del Consell de Mallorca per incrementar el coneixement i la participació de la ciutadania en les agendes 21.

   c. Escoltar les propostes i iniciatives dels mitjans de comunicació per afavorir un desenvolupament sostenible a les nostres illes.

2. Integrar i promoure espais virtuals i altres formes de comunicació en l'àmbit de les xarxes socials, mentre es mantenen els canals de comunicació més tradicionals, com els PIA.

3. Crear un portal web de l'Agenda 21 que integri les diferents iniciatives desenvolupades en aquest àmbit. Una de les fites d'aquest portal seria servir de plataforma de difusió de les activitats de l'A21 dels municipis, centres educatius, però també servir d'espai de difusió de les activitats socials i polítiques relacionades amb l'A21. Crear un Butlletí d'Agenda 21.

4. Desenvolupament del Pla de formació que incorpori els elements següents:

   a. Plans de formació específics per a

      i. responsables públics en l'àmbit municipal: de la política, personal tècnic

      ii. Actors polítics i socials significatius.

      iii. Ciutadania en general.

   b. Coordinació d'esforços amb el món acadèmic. És necessari incorporar la realitat local en la formació acadèmica.

      i. Crear l'"Aula de recerca Agenda 21" que permeti publicar documentació sobre aquests temes. La lògica de funcionament de l'Aula seria la de encarregar un material d'uns temes concrets i el debatre'l col·lectivament.

      ii. Mantenir l'activitat en els cursos d'estiu de la UIB sobre continguts de desenvolupament local.

      iii. Generar activitats de debat i proposta en l'àmbit educatiu, i especialment, universitari, al voltant del desenvolupament sostenible. Per exemple les "Xerrades verdes", taules rodones,...

      iv. Signar convenis de col·laboració amb la UIB perquè el seu alumnat pugui tenir beques o fer pràctiques en els ajuntaments o al Consell, fer tasques d'A21: enquestes, estudis, activitats de difusió i participació, creació i manteniment de canals de comunicació...

v. Formació específica sobre ordenació del territori i sostenibilitat.

vi. Formació específica per incorporar la perspectiva de gènere en els processos d'Agenda 21.

5. Difusió de materials tècnics i divulgatius d'Agenda 21:

   a. Edició l'any 2011 d'un recull de bones pràctiques en Agenda 21 que generi criteris de referència per als ajuntaments, els fòrums, etc.

   b. Elaboració i edició d'una guia de participació en l'Agenda 21 local.

   c. Redacció i publicació d'un manual metodològic d'agenda 21 escolar per als responsables dels centre educatius.

6. Donar cobertura a totes les fires i activitats similars dels municipis de Mallorca amb la UMAL21 per difondre l'Agenda 21 i les accions i repercussions concretes al territori.

7. Tenir presència, amb la UMA21L, a les diferents activitats de les entitats socials, com ara festes o jornades amb temàtiques relacionades amb l'Agenda 21 i la participació social.

8. Publicar una memòria anual d'activitats i accions relatius a aquest espai d'acció del Pla estratègic

Taula d'indicadors

Acció	Entitat responsable	Temporalització	Indicador
1	Consell (promotor)	2011-2014	Nombre de trobades amb mitjans de comunicació
			Increment de notícies als mitjans de comunicació relacionats amb l'A21
2 i 3	Consell	2011-2014	Nombre d'amics d'A21 a cada xarxa social i evolució
			Nombre de consultes a la p. web d'A21 del Consell
			Nombre d'edicions del butlletí electrònic per cada any
4	Consell (promotor)	2011-2014	2011: elaborar pla de formació
			Curs d'estiu de la UIB anual
			2012: crear l'Aula de Recerca
			2012: signar conveni de amb la UIB per a pràctiques a ajuntaments
5	Consell	2011-2012	Materialitzar recursos proposats
6 i 7	Consell	2011-2014	Pla d'activitats de la unitat mòbil
			Nombre de sortides anuals de la unitat mòbil
8	Consell	2011-2014	Publicar a la memòria l'apartat sobre difusió i formació

5.6. Espai exterior

En aquest espai hem de donar cabuda a les activitats –o la participació– en les xarxes que ens coordinen amb altres pràctiques i experiències i, també, que ens permeten estendre cap a l'interior de les institucions de l'illa la importància de l'Agenda 21.

Objectius

1. Establir espais de coordinació i relació amb altres experiències d'A21 Local i Escolar a la resta d'illes: Menorca, Eivissa i Formentera.

2. Millorar la relació de l'A21 a l'illa de Mallorca amb altres iniciatives en l'àmbit de l'estat.

3. Buscar sinergies amb altres experiències.

4. Incrementar i millorar la participació del Consell de Mallorca en conferències, congressos,... així com en xarxes i organismes locals, autonòmics, nacionals i internacionals relacionats amb A21.

Accions

1. Incorporar en l'Informe anual –per debatre en sessió inaugural anual del CEIAL21 i del Fòrum d'Entitats Socials– un capítol sobre la dimensió estatal i internacional de les agendes 21: participació actual, xarxes que hi ha, experiències innovadores, etc.

2. Convidar regularment institucions i entitats de la resta de les illes a les activitats més significatives relacionades amb l'A21 a Mallorca.

3. Fer l'any 2011/2012 una trobada d'experiències A21 a Espanya, amb l'objectiu de:

   a. Compartir experiències i socialitzar informació.

   b. Conèixer altres realitats i les seves reflexions

   c. Contribuir a la visibilització de les bones experiències de l'A21 de Mallorca.

4. Facilitar la interrelació d'experiències amb altres contextos geogràfics i polítics a través de l'assistència a congressos, seminaris, etc., de caràcter estatal i internacional. Promoure i facilitar que els municipis presentin projectes a premis i concursos estatals i internacionals sobre sostenibilitat.

5. Desenvolupar el projecte d'A21 inscrit a l'associació europea d'Arc Llatí.

6. Publicar una memòria anual d'activitats i accions relatius a aquest espai d'acció del Pla estratègic.

Taula d'indicadors

Acció	Entitat responsable	Temporalització	Indicador
1	Consell	2011-2014	Presentar l'informe
2	Consell	2011-2014	Nombre d'invitacions a entitats de la resta d'illes
3	Consell	2011-2012	Programar l'acte
			Nombre d'entitats insulars participants
			Nombre d'entitats balears participants
			Nombre d'entitats de fora les illes participants
4	Consell (promotor)	2011-2014	Presència a congressos i altres activitats afins
5	Consell i socis europeus	2011-2014	Pla d'activitats
			Nombre d'activitats
6	Consell	2011-2014	Publicar la memòria

VI. Sistema de seguiment i avaluació

És important avaluar i fer el seguiment del Pla per veure'n el grau de compliment. I, com que expressa el desig d'un compromís social i polític transversal, per saber si això s'ha assolit i en quin nivell de concreció.

La temporalització i els indicadors haurien d'ajudar a establir un seguiment més precís (vegeu taules d'indicadors de cada *espai*). Així i tot, proposam el següent:

1. Després d'aprovar efectivament el Pla, s'ha d'elaborar un full de ruta per al compliment del Pla estratègic, en el qual s'ha d'assenyalar amb més precisió: administracions afectades i compromisos concrets; temporalització més ajustada, tenint en compte el cicle electoral i com afecta les administracions públiques interessades en l'A21L, etc.

2. Als dos anys de vigència del Pla, proposaríem celebrar unes jornades sobre el seu compliment amb la presència de persones responsables de la política i personal tècnic municipals, el Fòrum d'entitats, el CEIAL21 i, naturalment, el Consell.

Els organismes principals de seguiment del Pla seran, d'una banda, el CEIAL21 (o equivalent) i, de l'altra, el Fòrum d'entitats socials de Mallorca d'Agenda 21 Local. Així mateix es crearan els mecanismes i espais de seguiment i avaluació necessaris.

OPL
Observatori de Polítiques Locals

estudis opl 12

Observatori de Polítiques Locals

Títol:
Pla estrategic de foment de les Agendes 21 a Mallorca (2011-2014)

Autors:
Pedro Chaves
Neus Truyol

Direcció i coordinació:
Eugeni Sanchis
AODL departament de Cooperació Local i Interior

Editat per:
Consell de Mallorca
Departament de Cooperació Local i Interior
Observatori de Polítiques Locals

Disseny gràfic, infografia i maquetació: **desarrollodc.com**
Impressió: Gràfiques Mallorca - Inca - Tel. 971 50 14 02
Data de publicació: maig de 2011

S'autoritza la reproducció d'aquesta publicació sempre que n'aparegui la procedència.
Les publicacions de l'OPL s'imprimeixen en paper ecològic.

OPL
Observatori de
Polítiques Locals

C/ del General Riera, 111
07010 Palma (Mallorca)
www.conselldemallorca.net

estudis opl

- Economia
- Medi ambient
- Política
- Societat
- Participació
- Infraestructures
- Cultura
- Serveis socials
- Organització
- Urbanisme

Consell de Mallorca
Departament de Cooperació Local i Interior